

GÖÇMENLERİN UYUM SORUNLARI: DENİZLİ ÖRNEĞİ

Integration Problems of Immigrants: A Case Study of Denizli

Kenan Eskin¹, Feyzullah Ünal²

Öz

Bu çalışma, göç olgusunu ekonomik, siyasi ve sosyal nedenleri ile kapsamlı bir şekilde inceleyerek, Denizli ilindeki göçmen ve mültecilerin karşılaştığı uyum sorunlarını analiz etmektedir. Araştırma sürecinde betimleyici ve hüküm verici yöntemler birlikte kullanılmış; verilerin geçerliğini sağlamak amacıyla kurumsal raporlar, mevzuat analizi ve saha mülakatlarını kapsayan bir üçgenleme metodolojisi benimsenmiştir. Bu kapsamda Denizli Valiliği, Büyükşehir Belediyesi, İl Göç İdaresi, İl Sağlık ve İl Millî Eğitim müdürlükleri gibi kritik yerel resmi paydaşlarla kurumsal görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, göçmenlerin mekânsal olarak kümelenildiği Karşıyaka, Sevindik ve Aktepe mahallelerinde farklı uyruklardan 40 göçmenle yapılan derinlemesine mülakatlar aracılığıyla güncel durum titizlikle incelenmiştir. Çalışma, sığınmacı davranışlarının toplumsal algıdaki yerine değinerek, popülist ötekileştirme süreçlerini azaltmaya yönelik proaktif yerel politikalar sunmayı amaçlamaktadır. Bulgular, Denizli'deki göçmenlerin barınma, enformel istihdam ve eğitim gibi temel alanlarda dil bariyeri ile ekonomik yetersizlikler nedeniyle ciddi zorluklar yaşadığını; ancak SIHHAT ve PİKTES+ gibi projeler sayesinde kamusal sağlık hizmetlerine erişimden yüksek memnuniyet duyduklarını göstermektedir. Özellikle İranlı göçmenlerin yüksek eğitim düzeyine sahip olmalarına rağmen vasıfsız işlere itildiği sonucuna varılmıştır. Yerel kurumların yürüttüğü çalışmaların koordinasyonsuz ve parçalı bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede çalışma, 6458 sayılı Kanun ve Cenevre Sözleşmesi temelinde toplumsal kabulü güçlendirecek sürdürülebilir entegrasyon modelleri önermektedir. Öneriler arasında; çalışan kadınlar için ücretsiz kreş desteği, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal konut projeleri, mülk sahipleri için vergi teşvikleri ve tüm kurumları kapsayan dijital altyapı destekli stratejik bir eşgüdüm mekanizması ile yıllık bir ortak uyum etkinlik takviminin tesisi yer almaktadır. Çalışma, kentin sosyo-ekonomik dinamiklerini değerlendirerek gelecekteki politikalara temel teşkil edecek stratejik çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, göçmenlerin uyumu, uluslararası koruma, geçici koruma, sığınmacı

Abstract

This study analyzes the integration problems faced by migrants and refugees in Denizli by comprehensively examining the phenomenon of migration through its economic, political, and social causes. Descriptive and normative methods were used together in the research process; a triangulation methodology, covering institutional reports, legislative analysis, and field interviews, was adopted to ensure the validity of the data. In this context, institutional interviews were conducted with critical local official stakeholders such as the Governorate of Denizli, Metropolitan Municipality, Provincial Directorate of Migration Management, and Provincial Directorates of Health and National Education. Additionally, the current situation was meticulously examined and evaluated through in-depth interviews with 40 migrants of different nationalities in Karşıyaka, Sevindik, and Aktepe neighborhoods where migrants are spatially clustered. By touching upon the place of asylum seekers' behaviors in social perception, the study aims to present proactive local policies intended to reduce populist marginalization processes. Findings show that migrants in Denizli face serious difficulties in basic areas such as housing, informal employment, and education due to language barriers and economic inadequacies; however, they feel high satisfaction with access to public health services thanks to projects such as SIHHAT and PİKTES+. It has been concluded that especially Iranian migrants are pushed into unskilled jobs despite having high education levels. It has been determined that the activities carried out by local institutions are fragmented and uncoordinated. In this framework, the study proposes sustainable integration models to strengthen social acceptance based on Law No. 6458 and the Geneva Convention. Recommendations include free childcare support for working women, social housing projects for disadvantaged groups, tax incentives for property owners, and the establishment of a strategic coordination mechanism supported by digital infrastructure. Finally, the study provides strategic inferences that will form the basis for future policies by evaluating the socio-economic dynamics of the city.

Keywords: Refugee, integration of migrants, international protection, temporary protection, asylum seeker

GİRİŞ

¹ Sorumlu yazar, Uzman, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ORCID No: 0009-0009-5988-3817, kenaneskinvy@gmail.com

² Prof. Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ORCID No: 0000-0002-6109-6582, feyzullah.unal@dpu.edu.tr

Göç; bireylerin ekonomik, siyasi, çevresel veya kişisel nedenlerle bir coğrafyadan diğerine kalıcı ya da geçici olarak yerleşmesiyle sonuçlanan, evrensel ve çok boyutlu bir yer değiştirme hareketidir. Literatürde göç kavramı; Lee (1966) tarafından kalıcı ikamet değişikliği, Lewis (1954, ss. 139-191) tarafından tarımdan sanayiye sınırsız işgücü arzının bir sonucu olan ekonomik bir devinim, Adıgüzel (2024, s. 45) tarafından ise toplumsal ve kültürel sonuçları olan sosyolojik bir olgu olarak tanımlanmıştır. Bu süreç; şehirleşme ve sosyal uyum gibi fiziksel etkilerin yanı sıra, bireylerin ruh sağlığı ve suç oranları gibi sosyal dinamikler üzerinde de çeşitli yansımalar doğurmaktadır (Çoban ve İçağasıoğlu, 2011, s. 110). Son 40 yılda küresel düzeyde gelişen insan hakları yaklaşımı, göçmenlerin yalnızca "misafir işçi" veya "yabancı" değil, evrensel haklara sahip bireyler olarak tanınmasını sağlamıştır. Bu değişim; sığınmacı haklarının iyileştirilmesi, istihdamda eşitlik ve vatandaşlık süreçlerinin kolaylaştırılması gibi modern uyum politikalarının temelini oluşturmuştur. Türkiye bağlamında ise göçün getirdiği ekonomik ve sosyal maliyetlerin takibi ile ötekileştirme ve önyargıları azaltacak önlemlerin alınması kritik bir önem arz etmektedir.

Türkiye'ye gelen sığınmacı ve mültecilere yönelik ötekileştirme ile önyargıları azaltacak önlemlerin alınması, toplumsal barışın tesisi açısından stratejik bir zorunluluktur. Göçün beraberinde getirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel maliyetlerin artması, bu sürecin yakından takibini ve bilimsel olarak araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Mevcut literatür incelendiğinde, Denizli gibi sanayileşmiş ve yoğun göç alan kentlerde göçmenlerin yerel düzeydeki uyum süreçlerine dair güncel ve saha odaklı verilerin kısıtlı olduğu görülmektedir.

Bu araştırma, Denizli ilindeki göçmen ve mültecilerin karşılaştığı uyum sorunlarını analiz ederek şehirdeki araştırma eksikliğini gidermeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın özgün değeri, hem resmi kurum temsilcileriyle yapılan görüşmeleri hem de farklı uyruklardan 40 göçmenle gerçekleştirilen derinlemesine mülakatları birleştirerek sahadaki güncel durumu bütüncül bir perspektifle sunmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulguların, toplumsal gerilimleri azaltacak sürdürülebilir entegrasyon modellerinin geliştirilmesine ve kentin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sunacak yerel politika önerilerinin tasarlanmasına temel teşkil etmesi hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye'deki kitlesel göç hareketliliğinin Denizli ili özelindeki toplumsal uyum süreçleri, göçmenlerin karşılaştığı sorunlar ve yerel göç politikalarının etkinliği derinlemesine incelenmiştir. Araştırma problemi; göçün sadece ekonomik ve hukuki boyutunu değil, aynı zamanda yerel düzeyde toplumsal yapıyı dönüştürme potansiyelini ve çok uluslu alt kültür dinamiklerini kapsadığı için disiplinler arası bütüncül bir yöntemi zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda kuramsal çerçeve ile uygulama pratiklerini birleştiren karma bir metodoloji benimsenmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, mevcut durumu mevcut verilerle ortaya koymak adına "betimleyici" (descriptive) ve sorunlara yönelik çözüm yollarını değerlendirip öneriler sunmak adına "hüküm verici" (evaluative) araştırma yöntemlerini bir arada kullanan bir modelle tasarlanmıştır. Araştırma problemi ile seçilen yöntem arasındaki ilişki, Denizli'deki çok uluslu göçmen profilinin (Suriye, İran, Afganistan, Irak) zaman içerisindeki uyum davranışlarını ve toplumsal bütünleşme süreçlerini hem nicel kurumsal verilerle hem de nitel saha deneyimleriyle açıklama ihtiyacından doğmuştur.

Örnekleme

Araştırmanın genel evrenini, Türkiye genelinde 2026 yılı başı itibarıyla bulunan yaklaşık 3,75 milyon göçmen (2,33 milyon geçici koruma statüsündeki Suriyeli, 1 milyon ikamet izni sahibi, 150 bin uluslararası koruma statülü birey) oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu ise gelişmiş sanayisi, üniversitesi ve turizm olanaklarıyla stratejik bir merkez olan Denizli ili oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen çalışma grubunun temel özellikleri ve kurumsal paydaşlar şu şekildedir:

Kayıtlı Göçmen Nüfusu: Denizli'de ikamet eden 12.267 Suriyeli sığınmacı, eğitim ve çalışma amaçlı 4.500 yabancı uyruklu birey ve "uydu şehir" statüsünde üçüncü ülkelere yerleşmeyi bekleyen 2.000 civarında uluslararası koruma sahibi (özellikle belirgin bir alt kültür grubu oluşturan İranlı mülteciler) olmak üzere toplam 14 bini aşkın yabancı nüfus.

Kurumsal Paydaşlar: Göç yönetiminde doğrudan rol oynayan Denizli Valiliği, Denizli Büyükşehir Belediyesi ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşu (STK) temsilcileri.

Veri Toplama Araçları, Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada veri çeşitliliğini (triangulation) sağlamak amacıyla çoklu veri toplama araçları kullanılmıştır:

Resmi ve Akademik Dokümanlar: Göç İdaresi Başkanlığı resmi arşivleri, yasal mevzuatlar ve alan yazındaki öncü kurumların (USAK, Mazlum-Der, SGDD-ASAM, Polis Akademisi GÖÇMER) raporları ile hakemli dergilerdeki (Türk İdare Dergisi, Göç Araştırmaları Dergisi vb.) makaleler.

Mülakat Formları: Göçmenlerin uyum sorunlarını ve kurumsal temsilcilerin çözüm pratiklerini tespit etmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış yüz yüze mülakat formları.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları:

İç Geçerlik (İnandırıcılık): Hazırlanan mülakat soruları, göç ve kamu yönetimi alanında uzman iki akademisyenin görüşüne sunulmuş ve kapsam geçerliği doğrulanmıştır. Saha verileri resmi istatistikler ve literatürdeki yerel çalışmalarla (Çetin, 2022; Akbaş ve Ünlütürk Ulutaş, 2018; Topateş vd., 2018; Güzel ve Meder, 2011) karşılaştırılarak teyit edilmiştir.

Dış Geçerlik (Aktarılabirlik): Denizli ilinin çok uluslu göçmen profili ve kurumsal yapısı ayrıntılı biçimde betimlenerek, benzer nitelikteki diğer sanayi ve uydu şehirlerine model oluşturabilecek şekilde detaylandırılmıştır.

Güvenirlik (Tutarlık): Mülakatlardan elde edilen ham veriler, araştırmacılar tarafından bağımsız olarak kodlanmış ve "Görüş Birliği / Görüş Ayrılığı" formülü üzerinden kodlayıcılar arası güvenilirlik yüksek düzeyde tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Süreç

Veri toplama süreci iki aşamada yürütülmüştür. İlk aşamada, yasal mevzuat, resmi istatistikler ve literatür taraması yapılarak Denizli'nin makro göç profili çıkarılmıştır. İkinci aşamada ise sahaya inilerek Denizli'deki göçmen gruplarıyla yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Eş zamanlı olarak, yerel yönetim dinamiklerini analiz etmek üzere Denizli Valiliği, Belediye ve STK temsilcileriyle makamlarında derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların hakları korunmuş ve gönüllülük esası gözetilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde nicel ve nitel analiz teknikleri birlikte kullanılmıştır. Hazırlanan sayısal veriler, betimsel istatistik araçlarıyla tasnif edilerek tablolaştırılmıştır. Mülakatlardan ve kurumsal görüşmelerden elde edilen nitel veriler ise içerik analizi (content analysis) ve betimsel analiz teknikleriyle çözümlenmiştir. Veriler belirli temalar (ekonomik maliyetler, sosyal-kültürel etkiler, toplumsal bütünleşme, kurumsal engeller) altında kodlanmış, doğrudan alıntılarla desteklenerek raporlanmıştır.

Etik Kurul Karar Bilgileri

Bu çalışma, kapsamlı bir literatür taramasıyla teorik olarak desteklenmiş ve ampirik verilerle zenginleştirilmiştir. Araştırmanın Denizli ili ölçeğindeki saha boyutu, Denizli Valiliğinin 02.04.2026 tarih ve 121319 sayılı resmi izin yazısı doğrultusunda kamu kurum ve kuruluşlarından temin edilen verilerin analiziyle oluşturulmuştur.

Çalışmanın nitel araştırma boyutunda, göçmenlerin deneyimlerini ve karşılaştıkları sorunları derinlemesine inceleyebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Göçmen grubu gibi hassas popülasyonlarla yapılan bu görüşmelerde, katılımcıların kimlik bilgileri ve şahsi halleri, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), ilgili bakanlık mevzuatı ve uluslararası araştırma etiği ilkeleri uyarınca tamamen gizli tutulmuş, tüm veriler makalede anonimleştirilerek sunulmuştur. Verilerin toplandığı göç yönetimi alanı, sorumlu yazarın doğrudan profesyonel görev ve uzmanlık alanı içinde yer aldığından, saha çalışması tam bir kurumsal ve etik denetim altında yürütülmüştür. Bu bağlamda; en üst düzey yerel mülki idare olan Valilikten resmi yasal izin alınmış olması, yarı yapılandırılmış mülakatlarda katılımcı gizliliğinin mutlak surette korunması ve çalışmanın danışman öğretim üyesi gözetiminde bilimsel etik ilkelere tam sadakatle yürütülmesi gerekçeleriyle, çalışmanın bu aşamasında ayrıca bir üniversite etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Göçmen: Yerleşme gayesiyle bir ülkeden diğerine yer değiştiren bireyleri ifade eder. Mevcut çalışma kapsamında, ulusal mevzuatın uygulama pratikleri göz önünde bulundurularak "göçmen" tabiri, mülteci kavramını da kapsayacak şekilde geniş bir çerçevede ele alınmıştır (Uluslararası Göç Örgütü (IOM) terimler sözlüğü, 2019).

Düzensiz (Kaçak) Göçmen: Gidilen ülkenin yasal otoritelerine bildirimde bulunmadan veya gerekli izinleri almaksızın ülkede ikamet eden, giriş veya kalış şartlarını ihlal eden kişilerdir (6458 sayılı Kanun, Madde 52-60).

Mülteci: Dini, ırkı, milliyeti, belirli bir sosyal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrama korkusu içinde olan, bu haklı gerekçelerle menşe ülkesi dışında bulunan ve oraya dönemeyen, sığınma talebi ilgili devletçe resmen onaylanmış kişidir (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 61-63).

Sığınmacı: Mülteci statüsü almak için gerekli şartları taşıdığını öne sürerek bir ülkeye sığınma talebinde bulunan, ancak bu başvurusu hala karara bağlanmamış, soruşturma aşamasındaki bireydir (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 61-63).

Geçici Koruma: Ülkelerini kitlesel olarak terk etmek zorunda kalan, ayrıldıkları ülkeye geri dönemeyen ve bireysel statü belirleme işlemleri tamamlanana dek acil koruma ihtiyacı duyan yabancılara sağlanan statüdür. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar bu kapsamda "kitlesel sığınma" statüsünde ve geçici koruma ilkeleri doğrultusunda misafir edilmektedir (6458 sayılı Kanun'un 91. maddesi ve 22 Ekim 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği).

Uluslararası Koruma: Zulüm görme korkusu nedeniyle kendi devletinin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen kişilere tanınan hukuki statüdür. Bu statü, hak sahibine hem ulusal mevzuat hem de uluslararası hukuk çerçevesinde geniş haklar sağlar (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde: 61-63).

TÜRKİYE'DE GÖÇ POLİTİKASI VE KURUMSAL YAPI

Türkiye'nin göç politikası, asırlar içinde "ulus-devlet" inşasından küresel bir "göç yönetimi" modeline dönüşmüştür. Cumhuriyetin kuruluş aşaması ve hemen akabinde daha çok Balkanlar'dan gelen Türk soylu göçmen iskanına odaklanan politikalar, 2011 yılındaki Suriye kriziyle beraber köklü bir değişim içine girmiştir (Çakı, 2018,s.42). 2013'de yürürlüğe konulan 6458 sayılı YUK Yasası ile göç yönetimi farklı bir modele evrilmiştir. Sığınmacıların hukuki statüsü geçici koruma kapsamında tanımlanmış ve böylece hem insani hak ve yükümlülükleri hem de ulusal güvenlik kaygıları dengelenmeye çalışılmıştır (İçduygu,2015:8). Sonraki dönemde göçün kalıcılık içine girmesi neticesinde insani yardım motivasyonundan ziyade toplumsal uyum ve kamu düzeninin korunması önceliği öne çıkmıştır (Erdoğan,2020,s.42).

Gelişmiş ülkelerde devamlı olarak gündeme gelen göç ve göçmen sorunları, uluslararası göç hareketlerinde kritik bir saha haline gelen Türkiye'de de son dönemlerde oldukça önemsenmesi gereken konuların başında gelmeye başlamıştır. Özellikle, Türkiye'ye sınır olan ülkelerdeki sosyal, siyasi ve ekonomik çalkantıların ağırlıklı olduğu çok sayıda farklı sebeplerden dolayı 1980'li yıllardan başlamak üzere Türkiye'ye ve buradan gelişmiş Avrupa ülkelerine yönelik devasa bir göç dalgası meydana gelmiştir (İçduygu ve Aksel, 2012,s.7). Türkiye'ye akın eden gruplar "göçmen" terimi ile tarif edilmese de daha çok "yabancı" olarak nitelendirilen bu nüfusun kitlesel olarak gelişleri, Türkiye'nin uluslararası göç politikasındaki statüsünü değiştirmiş, eskiden yalnızca "göç veren" bir ülke diye tanınan ülke bundan sonra "göç alan" ülke olmuş ve "geçiş" ülkesi olma vasfını da kazanarak üçlü bir konuma ulaşmıştır (İçduygu, 2006,ss.11-21). Göç politikamız, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile 1951 Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde şekillenmekte olup halen gelişim aşamasındadır. Bu politika; yoğun göç akınları nedeniyle sınır güvenliği, geri kabul mekanizmaları ve AB ile yürütülen fon bazlı iş birlikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda Suriyeliler için "geçici koruma", düzensiz göçmenler için ise "geri gönderme" süreçleri işletilmektedir. Nihayetinde Türkiye'de göç; dış ilişkilerde stratejik bir araç, iç politikada ise yerel imkanlarla desteklenmesi gereken bir sosyal entegrasyon meselesi olarak iki boyutlu bir yapı arz etmektedir.

Kurumsal Yapı

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım süreci ve adaylık statüsüne paralel olarak göç yönetim sistemini AB mevzuatına uyumlu hale getirmek için 2005 yılında "İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı" yürürlüğe girmiştir. 2013 yılında uygulamaya konulan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 18 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla de taşra görevleri Valilikler bünyesinde İl Göç İdaresi Müdürlükleri eliyle yürütülmeye başlanmıştır. Bu kurum göç süreçlerini tek elden ve eşgüdümlü olarak yürüten yegâne otorite vasfını kazanmıştır (İçduygu,2015,s.15). Ayrıca Göç Politikaları Kurulu gibi bir mekanizma yoluyla farklı bakanlıklar arasında iş birliğine dayalı güvenlik, insani yardım ve kamu düzeni dengesi sağlanmaya çalışılarak kurumsallaştırma yönünde adımlar atılmıştır (Kirişçi,2014,s.21). 2021 yılında ismi Göç İdaresi Başkanlığı olarak değiştirilen başkanlık kuruluşunu büyük ölçüde tamamlamış olup 81 ilde, 36 İlçede ve İlçelerde Geri Gönderme Merkezleri (GGM) olarak 25 farklı ilde toplam 32 ayrı birim ve yurtdışında teşkilatlanmış durumdadır (Göç.gov.tr).

GÖÇMENLERİN UYUM SORUNLARI

Göç, sadece mekânsal bir yer değiştirme değil, geniş bir literatüre sahip oldukça karmaşık sosyolojik bir olgudur (Çetin, 2020). Bu sürecin en kritik bileşeni olan **uyum**, bireyin kendisi ve çevresiyle kurduğu sağlıklı ilişkiler ile toplumun değer yargılarına uygun hareket etme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Tatlılıoğlu, 2012; Kızılçelik ve Erjem, 1994). **Toplumsal uyum süreci** ise göçmenlerin yeni bir toplumda dil bariyerini aşmalarını, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları benimsemelerini ve yerel halkla iletişim seviyelerini artırmalarını içeren dinamik bir aşamadır (Altındış, 2019). Göçmenlerin ev sahibi toplumla girdiği bu etkileşim, zamana yayılan bir entegrasyon sürecini beraberinde getirir. Uyumun hızı ve niteliği; göçmenin eğitim düzeyi, mesleki yetkinliği ve sosyal statüsü gibi bireysel değişkenlerin yanı sıra ekonomik

imkânlar, dil yetkinliği ve kültürel/dini benzerlikler gibi yapısal faktörlerden doğrudan etkilenir. Bu nedenle uyum süreci için standart bir süre öngörmek zordur; ancak başlangıçtaki kaotik belirsizliğin zamanla yerini daha stabil bir toplumsal dengeye bıraktığı söylenebilir (Çetin, 2022). Uyum süreci, göçmenlerin yeni çevreleriyle dengeli ve istikrarlı etkileşim kurmasını sağlayan, eğitim seviyesi, mesleki yetkinlik ve sosyal statü gibi kişisel özelliklerin yanı sıra ekonomik ve kültürel faktörlere bağlı olarak şekillenen hayati bir aşamadır. Başarılı bir adaptasyon için dil yetkinliği ve dini ortaklıklar da uyumun hızını ve niteliğini doğrudan etkileyen kritik bileşenler arasında yer alır.

Mülteci Hukuku ve Sorunlar

1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci; ırkı, dini veya siyasi görüşü nedeniyle zulüm korkusu yaşayan ve ülkesinin koruması altında olmayan kişidir. Kavramsal olarak mülteci hakları onaylanmış kişiyi ifade ederken; sığınmacı, bu statü onayını bekleyen bireyi tanımlar (Ataman, 2015; Göç Terimleri Sözlüğü, 2009). Türkiye, sözleşmeye koyduğu 'coğrafi çekince' sebebiyle Avrupa dışından gelenleri "şartlı mülteci" olarak kabul etmekte ve kitlesel göçlerde "geçici koruma" rejimini uygulamaktadır (YUKK, 2013). Uluslararası düzeyde mültecilerin korunması BMMYK koordinasyonunda yürütülmekte olup, taraf devletler 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü kapsamında hukuki sorumluluk taşımaktadır (Çiçekli, 2009).

Mülteci Davranışı ve Toplumsal Uyum

Göç süreci; dil bariyeri, kültürel uyum ve yaşam tarzı değişikliği gibi fiziksel, ekonomik ve psikolojik dünyayı şekillendiren zorlukları barındırır. Mülteciler, menşe ülkelerindeki travmaların ardından sığındıkları ülkelerde genellikle yetersiz psiko-sosyal destek ve kötü yaşam şartlarıyla karşılaşmaktadır. Mültecilerin uyum süreci zamanla farklı evrelerden geçer. İlk yıllarda yitirdiklerini geri kazanma çabasıyla iş ve mekân değiştiren mülteciler, 4-5 yıl sonra değişimi kabullenmeye başlasalar da süreç uzadıkça yabancılaşma ve umutsuzluk derinleşebilmektedir. On yıllık kalıcı yerleşim sonrası yaşanan statü kaybı, kurumlardan beklentileri artırmaktadır (Stein, 1981,s.326). Hem mültecilerin hem de kabul eden toplumun davranış ve kaygıları, benzer sosyolojik gruplarla ortak özellikler sergilemektedir. Göçmenler genellikle düşük gelirli bölgelerde ve düşük vasıflı iş kollarında yoğunlaşırken; inanç, gelenek ve dil gibi kimlik unsurlarını nesiller boyu muhafaza ederek ana toplumdaki ayrılan bir yaşam tarzı sürdürebilmektedir (Castles ve Miller, 2008,s.18). Farklı kültürlerin bir arada yaşama zorunluluğu, entegrasyon çabalarının yanı sıra yer yer uyumsuzluk ve çatışma risklerini de beraberinde getirmektedir.

Göç ve Kültürel Uyumsuzluk

Kültürel uyum, göçmenlerin yeni toplumlarında kabul edilme veya dışlanma ikilemiyle karşılaştığı stratejik bir süreçtir. Bu süreçte dil bariyeri, toplumsal entegrasyonun önündeki en büyük engellerden biridir (Küçükkaraca, 2001). Öte yandan din, bireylerin yaşam pratiklerini şekillendiren temel bir kültürel sermaye rolü üstlenmektedir (Tatlıoğlu, 2012,s.102). İnanç benzerliği uyum sürecini kolaylaştırırken; farklılıklar özellikle beslenme, ritüeller ve sosyal katılım gibi günlük yaşam detaylarında adaptasyonu zorlaştırabilmektedir (Özmen, 2012,s.81). Göç edilen bölgede akraba, aşiret veya tanıdıkların varlığı, kente aidiyet hissini oluşmasında ve yerel halkla ilişkilerin geliştirilmesinde kritik öneme sahiptir (Deniz ve Etilan, 2009). Sosyal bir ağın varlığı, göçmenin sürece uyum hızını doğrudan etkilemektedir (Yalçın, 2004,s.52). Nihayetinde göçmenlerin kalış süresi ve uyum başarısı; yerel halkın tutumu, tarafların kültürel ve ekonomik seviyeleri ile karşılıklı etkileşim dinamiklerine bağlıdır.

Göç, Kamu Düzeni ve Güvenlik İlişkisi

Çoğu gelişmiş ve demokratik toplumda, yeni göç dalgaları genellikle bir tehdit algısıyla karşılanmaktadır. Bu bakış açısı; göçmenlerin iş gücü piyasasına etkisi, sosyokültürel yapıdaki olası gerilimler, kamu düzeninin sarsılması ve güvenlik riskleri gibi endişelerden beslenmektedir. Benzer şekilde, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler özelinde de göç; sosyal dengelerin ve kültürel dokunun korunması ile kayıt dışı ekonominin büyümesi gibi bazı önemli riskleri beraberinde getirmektedir. 11 Eylül 2001 tarihindeki ABD' de meydana gelen terör saldırılarından sonra batı ülkelerinde yabancı ve özellikle Müslüman göçmenlere karşı gereğinden fazla güvenlik odaklı bir algı meydana gelmiştir. Bununla beraber güncel medyada işlendiği üzere ABD'de göçmenlere yönelik her geçen gün kısıtlayıcı düzenlemeler gündeme gelmekte, yetkili makamlarca göçmenlerin dışlandığı içeriğe sahip demeçlere yer verilmektedir. Bu makamların göçmenlerin gasp, uyuşturucu gibi bazı suçların müsebbibi olduğu ve bu nedenle ülkeden atılmaları gerektiği yönündeki beyanları göçmenlere yönelik nefret söyleminin artmasına sebep olabilmektedir. Türkiye'de kamu düzeni ve güvenliğine olumsuz etkileri bakımından sık sık ortaya çıkan insan kaçakçılığı ve kaçak işçi faaliyeti öne çıkmaktadır.

GÖÇMENLERİN TEMEL İHTİYAÇLARI ÜZERİNDEN GELİŞTİRİLEBİLECEK UYUM POLİTİKALARI

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 96.maddesi ve 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde yabancıların uyum sorunları ilgili idareyi bağlayan hükümler bulunmaktadır.

Göçmenlerin Barınma sorunu : Barınma, insanın hayata ve kente tutunmasını sağlayan en temel haktır. Göç akımlarına hazırlıksız yakalanan yerel idarelerin, göçmenlerin sağlıklı ve güvensiz konutlarda kalmasını önlemek için kapasite sorunlarını aşması ve ucuz barınma mekanizmalarını devreye sokması gerekmektedir. Zira barınma, sadece fiziksel bir ihtiyaç değil, toplumsal uyum için gerekli olan mekânsal alanı da sağlar (Özpınar ve Gündoğdu, 2021,s.84.). Bu bağlamda, dezavantajlı gruplar için geliştirilecek 'sosyal konut' projeleri, mekânsal bölünmeyi ve varoş oluşumlarını engelleyen stratejik bir araçtır (Yalçın, 2019,s.112). Ayrıca, rant vergisi gibi yeni finansman modellerinin sosyal hizmetlerle ilişkilendirilmesi, belediye kaynaklarının kentsel adaleti pekiştirecek şekilde yoksul ve göçmen grupların konut ihtiyacına aktarılmasını sağlayabilir (Keleş,2020,s.215). Sonuç olarak, barınma politikalarının göçmenlerin kentle bağıni güçlendirecek bir işlev taşıması uyum süreci için kritiktir.

İstihdam olanakları ve kreş desteği: Göçmenlerin iş gücü piyasasına katılımı; barınma ve yasal statüyle doğrudan bağlantılı, kritik bir entegrasyon sürecidir. İstihdamda işverenlerin düşük maliyet beklentisi nedeniyle kadın ve gençler daha çok kayıt dışı sektöre yönelirken; orta yaşlı erkekler, yerel iş gücüyle rekabet ve ücret beklentileri gibi sebeplerle iş gücü piyasasında dezavantajlı bir konumda yer almaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2016,s.122). Kadın istihdamında en büyük engel olan ev ve bakım sorumluluklarını aşmak için yerel yönetimlerin sağlayacağı kreş desteği, iş gücü piyasasına erişimde temel bir politika aracı olabilir (Dedeoğlu, 2018,s.215). Çocuk bakım hizmetlerinin desteklenmesi, kayıt dışı sömürüyü azaltırken çocukların erken yaşta dil öğrenimi ve sosyalleşme yoluyla uyum süreçlerine katkı sunacaktır.

Sağlık: Türkiye’de göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi konusunda örnek olabilecek önemli adımlar atılmıştır. 6458 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde hayata geçirilen "Göçmen Sağlığı Merkezleri", temel sağlık hizmetlerinin ücretsiz ve erişilebilir olmasında kilit bir rol oynamaktadır (Akdağ, 2005,s.165; Erdoğan,2019,s.98). Bu merkezler kanalıyla sağlanan aşılama, anaçocuk sağlığı ve birinci basamak tedavi hizmetleri, yalnızca göçmenlerin yaşam kalitesini artırmakla kalmamış, aynı zamanda toplum genelinde salgın hastalık risklerini minimize ederek ortak refahın korunmasına katkı sunmuştur (Resmî Gazete, 2013). Bu alandaki çalışmaların artarak devamı göçmen uyumu açısından önemli olacaktır.

Eğitim: Eğitim, göçmen çocukların toplumsal hayata katılımını sağlayan en önemli unsurdur. Hem uluslararası sözleşmeler hem de ulusal mevzuat, göçmen çocukların eğitime erişimi önemsenmektedir. Bu bağlamda devlet okullarında yürütülen kapsayıcı projeler, çocukların başarısını ve sosyal uyumunu doğrudan etkilemektedir (Eren, 2019,s.74). Okullarda kurulacak ortamlarda çıkacak etkileşim süreci ve ortak faaliyetler ve karma sınıflar aracılığıyla önyargılar azaltılmakta, sosyal mesafeyi daraltılmakta ve karşılıklı kabulü güçlendirilmektedir (Batı, 2018: 210). Bu itibarla, göçmen çocuklara yönelik eğitim politikaları sadece müfredat politikaları ile sınırlı kalmamalı, yerli çocuklarla sosyal köprüler inşa edilmelidir.

Yönetime Katılma: Yerel yönetimler mevzuatına göre belediyelerin bünyelerinde kent konseyi kurma yükümlülüğü bulunmasına karşın, fiiliyatta bu yapıların sayısı oldukça sınırlıdır. Mevcut kent konseylerinin aktifleştirilmesi stratejik bir adım olarak değerlendirilmelidir; bu kapsamda konsey bünyesinde "yabancılar meclisi" kurulması zorunlu hale getirilebilir. Ayrıca, halihazırdaki çocuk meclislerinde göçmen çocuklara belirli bir kontenjan ayrılması, kapsayıcı bir yerel katılım mekanizmasının tesisi açısından kritik önem taşımaktadır.

DENİZLİ ÖRNEĞİ

Denizli, tarihsel olarak tekstil ve sanayi kenti kimliğiyle Ege Bölgesi'nin en önemli çekim merkezlerinden biri olmuştur. Özellikle 1980 sonrası hız kazanan sanayileşme süreciyle birlikte kent, "Anadolu Kaplanları" unvanını almış ve yoğun bir iç göç dalgasına ev sahipliği yapmıştır. 2026 yılı başı itibarıyla Denizli'nin toplam nüfusu 1.060.975 olarak kaydedilmiştir (tüik.gov.tr). TÜİK verilerine göre Denizli'de yaşayan yabancı uyruklu vatandaş sayısı 2024 yılında yaklaşık 14.135 iken, 2026 yılı verileri bu sayının bir miktar azalarak stabil bir seyir izlediğini göstermektedir (tüik.gov.tr). Denizli'ye yönelen göç hareketleri temel olarak iş gücü piyasasının canlılığına dayanmaktadır. Ancak son on yılda, bölgesel çatışmalar ve siyasi baskılar nedeniyle kente yerleşen sığınmacı ve mülteci grupları, kentin demografik çeşitliliğini artıran yeni bir katman oluşturmuştur. Bu topluluklar içerisinde geçici koruma altındaki Suriyeliler ve uluslararası koruma statüsündeki farklı uyruklardan bireyler bulunmaktadır. Denizli ilinde bulunan bu göçmenlerin yüzde seksen beşi savaş, baskı veya korkunun olmadığı ülkelerden gelen insanlardan oluşmaktadır (Denizli İl Göç Müdürlüğü). Bu demografik çeşitlilik, yerel yönetimlerin sadece fiziksel altyapı değil, aynı zamanda toplumsal uyumu önceleyen sosyal hizmet modelleri geliştirmesini zorunlu kılmıştır.

Denizli’de yabancıların genel durumuna bakıldığında büyük oranda Suriye, İran, Afganistan ve Irak uyruklardan oluştuğu görülmektedir. 2026 yılı başı itibarıyla Denizli 12 bini aşkın geçici koruma statüsündeki Suriyelinin yanı sıra yaklaşık 9.443 ikamet iznine sahip yabancıya ev sahipliği yapmaktadır. Denizli’de Suriyelilerden sonra en fazla olan İranlılardan oluşan bir alt kültür meydana gelmiştir (Denizli İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 2026). Kentteki yabancı varlığı, sanayi, turizm ve tarım sektöründeki iş gücü ihtiyacı ve uluslararası koruma talepleri ile şekillenmekte; bu grupların il çapında karşılaştıkları sosyo-ekonomik sorunlar göç yönetiminin temel uğraş alanlarını oluşturmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2026). Denizli’de Suriyeli göçmenlerin durumu, kentin "küresel fabrika" niteliğindeki ekonomik yapısı ve göçle şekillenen sosyal dokusu

ekseninde gelişmektedir. Göçmenler, işgücü piyasasında en alt katmanda konumlanırken, kendi iç dayanışma ağlarına dayalı özgün bir alt kültür oluşturmuşlardır (Kalfa-Topateş vd., 2017; Topateş vd., 2018; Özer, 2020). Denizli'deki Suriyeli göçmenler, kentin yerleşik işçi sınıfı mahallelerinde (Karşıyaka, Sevindik, Aktepe) mekânsal olarak kümelenecek, yerel dokuyla eklemlenen ancak kendi içinde kapalı devre işleyen özgün bir alt kültür oluşturmuşlardır (Özer, 2020: 84). Bu alt kültürün temelini, kurumsal destek mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle hayati önem kazanan akrabalık ve hemşehrilik temelli kayıt dışı dayanışma ağları oluşturmaktadır (Topateş, 2018,s.12).

Denizli'deki Suriyeli göçmenlerden sonra en fazla kümeyi oluşturan İranlı göçmenler, diğer Doğu ülkelerinden gelen gruplardan farklı olarak genellikle ekonomik sıkıntılardan ziyade siyasi, sosyal, dini baskılar veya cinsel yönelim gibi nedenlerle göç etmektedirler. Bu profildeki bireylerin çoğu, yüksek ekonomik varlığın yanı sıra yüksek eğitim düzeyi ve kültürel birikime sahip, vasıflı kişilerden oluşmaktadır (Çetin, 2022,s.259). Denizli, Türkiye'nin "uydu kent" politikası kapsamında sunduğu imkanlarla İranlı mülteciler için önemli bir çekim merkezi olmuş; bu durum kentte heterojen bir göçmen altkültürü oluşturmuştur. Ancak bu hareketlilik, kentin emek yoğun sanayisinde göçmen emeğinin sömürülmesini de beraberinde getirmektedir. Yerli işçiler için de zorlu olan kayıt dışı ve güvencesiz çalışma koşulları, İranlılar için ayrımcılıkla derinleşerek onları işgücü piyasasının en alt katmanına itmektedir (KalfaTopateş vd., 2017; Topateş vd., 2018). Sorunların çözümü noktasında İl Göç Müdürlüğü ve ilgili kurumların çalışmaları kritik önem taşımaktadır.

BULGULAR

Araştırma Kapsamında Görüşme Yapılan Kurum Görüş ve Çalışmaları:

Denizli İl Göç Müdürlüğü göçmenlerin tüm resmi iş ve işlerimden genel yetkili olan kurumdur. Bu çerçevede bu müdürlüğün göçmen sorunları ve uyumu kapsamında çeşitli faaliyetleri de vardır. Bu hususlara çalışmanın önceki bölümlerinde ve sonraki satırlarda yer yer değinilmektedir. 2011 yılında Suriye'deki iç savaşla başlayan ve zamanla Afganistan, Irak, Filistin, Somali ve Yemen uyruklu bireyleri de kapsayan göç süreci, ülkemizde "misafirlik" odaklı kısa vadeli politikalarından, 2013 ve 2014 genelgeleriyle kalıcı bir entegrasyon modeline evrilmiştir. Bu çerçevede Göç İl Müdürlüğü sosyal uyumu güçlendirmek için Yerelde Uyum Buluşmaları ve Uyum Mahalle Buluşmaları adı altında etkinlikler düzenleyerek yabancıların hak ve yükümlülükleri hususunda bilgilendirme yapmaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü: Müdürlük, göçmenlerin sosyal entegrasyonu sürecinde "Sosyal Hizmet Merkezleri" (SHM) aracılığıyla vaka yönetimi odaklı bir yöntem kullanmaktadır. Bu çerçevede; göçmen kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilere yönelik özel hizmet modelleri uygulanırken, ASDEP (Aile Destek Programı) ile ailelerin yaşam koşulları yerinde incelenerek uygun sosyal yardım modellerine yönlendirme yapılmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023). Ayrıca, İl Göç İdaresi ve yerel yönetimlerle eş güdümlü düzenlenen "Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimleri" ile yabancı uyruklu bireylere çocuk hakları, kadına yönelik şiddetle mücadele ve aile içi iletişim konularında bilgilendirmeler sunulmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Sosyal Ekonomik Destek (SED) ödemeleri, engelli evde bakım hizmetleri ve ŞÖNİM üzerinden sağlanan koruyucu hizmetler, göçmenlerin yasal haklara ve hukuki desteğe erişiminde hayati bir enstrüman olarak kullanılmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023; Öztürk, 2019).

Kent Konseyi ve Denizli Büyükşehir Belediyesi: Denizli Büyükşehir Belediyesi, göçmenlerin toplumsal hayata katılımını ve ekonomik bağımsızlıklarını desteklemek amacıyla kapsamlı sosyal uyum çalışmaları yürütmektedir. BMMYK iş birliğiyle hayata geçirilen "Gençlik Akademisi" gibi projelerle yerli ve sığınmacı gençler akademik platformlarda buluşturulurken; Fatih Sosyal Etkinlik Merkezi ve DESMEK bünyesindeki gastronomi, el sanatları ve dil eğitimleri gibi mesleki kurslarla özellikle göçmen kadınların istihdama katılımı teşvik edilmektedir. Ayrıca "Sevgi Eli" birimi üzerinden yasal statüsü uygun ihtiyaç sahiplerine gıda, kıyafet ve ev eşyası gibi aynı yardımlar ulaştırılmakta; "Mor Haritam" gibi dijital uygulamalar ve aile seminerleri ile kırılğan grupların belediye hizmetlerine erişimi güçlendirilmektedir (Denizli Büyükşehir Belediyesi, 2026). Diğer taraftan belediye; yüzme, basketbol ve pilates gibi 23 farklı branşta sunduğu ücretsiz spor kursları ve eğitimde fırsat eşitliğini destekleyen dönemsel öğrenim yardımlarıyla sosyal etkileşimi artırmayı hedeflemektedir. Aktepe ve Fatih gibi Sosyal Etkinlik Merkezleri aracılığıyla sunulan bu ücretsiz eğitim ve sanat kursları, göçmen çocukların eğitim süreçlerine dahil edilmesinde ve yerel halkla olası gerilimlerin önlenmesinde kritik bir araç olarak görülmektedir (TBB, 2025; Heinrich Böll Stiftung, 2023). Yapılan bu yardımlar ve oluşturulan ortak temas alanları, göçmenlerin kentsel yoksulluk karşısındaki kırılğanlığını azaltarak önyargıların kırılmasına ve yerel düzeyde sosyal uyumun kalıcı hale getirilmesine stratejik katkı sağlamaktadır.

İl Müftülüğü: Denizli İl Müftülüğü, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini Göç Koordinatörlüğü aracılığıyla din hizmetleri ve sosyal destek ekseninde yürütmektedir. Camilerde ve Kur'an kurslarında düzenlenen "Sosyal Uyum ve Din Eğitimi" programları, göçmenlerin yerel halkla dini ortak paydada buluşmasını ve temel dini bilgilerin yanı sıra Türk kültürünü öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu faaliyetler, toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirirken radikalleşme riskine karşı güvenli bir manevi rehberlik sunmaktadır. Son yıllarda ise göçmenlerin geri dönüş süreçleri ve artan sosyal entegrasyon nedeniyle bu faaliyetlerin yoğunluğu azalarak seyrek bir yapıya bürünmüştür (Denizli İl Müftülüğü, 2026).

Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü: Denizli’de göçmenlerin toplumsal uyumu Çivril ilçesinde ön plana çıkan "Biz Bir Takımız" projesi; basketbol ve oryantiring gibi sportif faaliyetler ile sosyal eğitimleri birleştirerek, farklı kültürlerden gelen gençlerin iletişim becerilerini geliştirmeyi ve sosyal uyumu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Gençlik merkezleri aracılığıyla sunulan kişisel gelişim ve sanat atölyelerinin yanı sıra, "Yüzme Bilmeyen Kalmasın" ve "GSB Spor Okulları" gibi girişimler, göçmen çocukların yerel akranlarıyla fiziksel aktivitelerde bir araya gelmesini sağlayarak sosyal izolasyonun önüne geçmektedir. Ayrıca "Biz Anadolu’yuz" hareketlilik projeleri, tematik kış kampları ve Pamukkale-Hierapolis gezileriyle sosyal uyum desteklenmektedir (Denizli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü,2026).

Kültür ve Turizm Müdürlüğü: Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, şehrin sosyal dokusunu güçlendirmek ve dezavantajlı grupların entegrasyonunu sağlamak amacıyla kültürel miras ve sosyal hizmet odaklı çeşitli projeler yürütmektedir. Bu kapsamda hayata geçirilen "Pamuk Gibi Bir Gün" projesi ile çocukların Hierapolis ve Pamukkale gibi tarihi alanlarla bağ kurması sağlanarak kültürel farkındalık oluşturulması hedeflenmektedir. Ayrıca, 2026 yılındaki Kütüphane Haftası'nın "İyileştiren Kütüphane" temasıyla kutlanması ve düzenlenen ücretsiz sinema etkinlikleri ile kütüphanelerin ve kültürel alanların herkes için erişilebilir, güvenli yaşam alanları olduğu vurgulanmaktadır. Müdürlük, kültürel çeşitliliği desteklemek amacıyla farklı bölgelerden katılımın sağlandığı Nevruz kutlamaları gibi etkinliklerle sosyal etkileşimi derinleştirmektedir. Sosyal uyumun bir diğer boyutu olarak, turizm amaçlı konut kiralamalarına yönelik yapılan mevzuat bilgilendirmeleri sayesinde yabancı uyruklu bireylerin hukuki süreçlere uyumu kolaylaştırılmakta ve bölgede düzenli bir yerleşim yapısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Tüm bu faaliyetler, kültürel mirasa erişim ve sosyal kapsayıcılık yoluyla göçmenlerin Denizli’nin toplumsal yaşamına dahil edilmesinde stratejik bir rol oynamaktadır (Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2026).

İŞ-KUR İl Müdürlüğü: Göçmenlerin iş gücü piyasasına erişimini kolaylaştırmak amacıyla Avrupa Birliği ve Dünya Bankası iş birliğiyle yürütülen İSDEP-2 (İşgücü Piyasasına Geçişin Desteklenmesi Projesi) ile, geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik mesleki eğitim, dil kursları ve işbaşı eğitim programları sunularak bireylerin kayıtlı istihdama kazandırılması amaçlanmış ancak ödenek konusunda yaşanan darboğaz nedeni ile 2026 yılında sadece 1 kişi ile ilgili çalışma yapılmıştır. Ayrıca, İşgücü Uyum Programı (İUP) kapsamında kamu kurumlarıyla (örneğin İl Göç İdaresi Müdürlüğü) ortak protokoller imzalanmakta; bu sayede iş gücü piyasasına girişte zorluk yaşayan bireylerin kamusal hizmet alanlarında geçici istihdamı sağlanarak sosyal ve ekonomik uyumları desteklenmektedir. (İşKur İl Müdürlüğü,2026).

Milli Eğitim Müdürlüğü: Türkiye’deki yabancı uyruklu çocukların eğitime dâhil edilmesini amaçlayan PİKTES+ Projesi, Denizli’de farklı uyruklardan öğrencilerin akademik ve sosyal uyumuna odaklanmaktadır. Proje kapsamında sunulan burs desteği ve 'Okula Dönüş' ödemeleriyle ekonomik engellerin azaltılması hedeflenmiştir. 2025-2026 döneminde projenin yapısında stratejik değişikliklere gidilerek personel sayısında kısıtlama yapılmış ve mesleki eğitim bursları sona erdirilmiştir. Buna karşın, sosyal uyum faaliyetlerine ağırlık verilmiş; Pamukkale Üniversitesi iş birliğiyle velilere yönelik kültürel uyum seminerleri düzenlenmiştir. Güncel olarak 22 okulda, Türkçe öğreticileri ve rehber danışmanlar eşliğinde yaklaşık 377 öğrenciye eğitim verilmektedir. Ayrıca, engelli öğrencilere yönelik özel materyal desteği ve 2026 yaz okulu planlamalarıyla projenin kapsamı genişletilmektedir (Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2026).

Pamukkale Üniversitesi (PAÜ): Üniversite bünyesindeki Yurt Dışı Öğrenci Koordinatörlüğünce ikamet prosedürleri ve sosyal uyum eğitimleri konusunda bilgilendirme konferansları ve oryantasyon programları düzenlerken; PAÜ Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi de yabancı uyruklu bireylerin dil bariyerini aşmalarına yönelik Türkçe eğitimleri sunmaktadır. Akademik düzeyde ise üniversitenin farklı fakülte ve enstitüleri tarafından, göçmen ailelerin yapısal dönüşümleri, göçmen çocukların sokak kültürüne eklenme süreçleri ve eğitim sistemine uyumları ile göçün Denizli toplumsal yaşamındaki sosyo-kültürel yansımaları üzerine saha araştırmaları yapılmaktadır (Pamukkale Üniversitesi,2026).

İl Sağlık Müdürlüğü: Denizli İl Sağlık Müdürlüğü, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimini artırmak ve halk sağlığını korumak amacıyla, Avrupa Birliği finansmanı ile yürütülen SIHHAT Projesi (Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetlerinin Desteklenmesi) ile göçmen nüfusun yoğun olduğu bölgelerde faaliyet gösteren Deliktaş, Bakırlı Göçmen Sağlığı Merkezi gibi birinci basamak sağlık kuruluşlarında, yalnızca tedavi edici hizmetler sunmakla kalmayıp; ana-çocuk sağlığı, bağışıklama ve psikososyal destek birimleriyle bütüncül bir bakım sağlamaktadır. Bu merkezlerde görev yapan ekipler, dil bariyerini aşmak için tercüman desteği ve kültürel hassasiyetleri gözeterek yaklaşımlarıyla hizmet sunmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca Denizli İl Göç İdaresi ile koordineli yürütülen çalışmalarda, yabancı uyruklu bireylere yönelik koruyucu sağlık eğitimleri, saha çalışmaları ve sosyal uyum faaliyetleri düzenlenmektedir. Kayıt altındaki geçici koruma statüsündeki bireylere sunulan ücretsiz sağlık hizmetleri ve mobil taramalarla, bu grupların sağlık okuryazarlığının artırılması ve yerel sisteme entegrasyonu hedeflenmektedir (Denizli İl Sağlık Müdürlüğü, 2026).

Denizli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı: Denizli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV), 3294 sayılı Kanun çerçevesinde geçici ve uluslararası koruma altındaki bireylere yönelik kapsamlı destek programları yürütmektedir. AB ve BM finansmanlı SUY ve T-SUY projeleriyle dezavantajlı göçmen ailelere düzenli nakdi yardım sağlanırken, yapılan

hane ziyaretleriyle ihtiyaçlar yerinde tespit edilmektedir. 2025 yılı verilerine göre Denizli'de 1.815 kişiye toplam 41.586.700 TL nakdi destek ulaştırılmış, bu yardımların yerel ekonomiye de olumlu katkıları gözlemlenmiştir. Vakıf ayrıca Şartlı Eğitim (ŞEY) ve Şartlı Sağlık (ŞSY) yardımlarıyla çocukların eğitime ve sağlığa erişimini güçlendirmektedir. Spesifik sağlık mağduriyetlerinin giderilmesinin yanı sıra kışık yakacak ve bayramlık gıda yardımları gibi dönemsel destekler, göçmen topluluklar için kritik bir sosyal güvenlik ağı oluşturmaktadır (Denizli SYDV Müdürlüğü, 2026 ve Doğan, 2026).

İl Emniyet Müdürlüğü: Müdürlük, düzensiz göçün kontrolü ve kaçakçılıkla mücadele kapsamında 'Kalkan' serisi operasyonlar ve periyodik huzur denetimleri gerçekleştirmektedir. Bu denetimlerde yasal statüsü bulunmayan veya suça karışan yabancılar muhafaza altına alınarak Geri Gönderme Merkezlerine sevk edilmektedir. Stratejik noktalardaki Mobil Göç Noktası araçları sayesinde kimlik sorgulamaları hızla yapılarak adli süreçler hızlandırılmaktadır. Ayrıca, asayiş ve narkotik birimleriyle koordineli denetimlerle kamu düzeni sağlanırken, Toplum Destekli Polis faaliyetleriyle göçmenlerin toplumsal uyumu hedeflenmektedir (İl Emniyet Müdürlüğü, 2026).

Sivil Toplum Kuruluşları: Şehirde faaliyet gösteren SGDD-ASAM ve Türk Kızılay gibi kuruluşlar; hukuki danışmanlık, psikososyal destek ve sağlık hizmetlerine erişim konularında rehberlik yaparak göçmenlerin sisteme entegrasyonunu sağlamaktadır (Özütürk, 2019). Denizli Koruyucu Aile Derneği gibi yerel yapılar, özellikle kimsesiz veya dezavantajlı göçmen çocukların aile temelli bakımı ve toplumsal kabulü üzerine özgün projeler yürütürken (Güzel vd., 2021); İHH gibi organizasyonlar barınma, gıda ve eşya yardımları ile sürecin insani boyutunu desteklemektedir. Bu çalışmalar; yerel yönetimler, üniversite ve STK'lar arasındaki eş güdümlü, göçmenlerin hem ekonomik iş gücüne katılımını hem de yerel halkla kültürel etkileşimini artırarak toplumsal huzuru tesis etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada Görüşülen Göçmenler ile İlgili Yapılan Analizler

Araştırmanın saha aşamasında, Tablo 1'de demografik detayları sunulan 40 göçmen bireyle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında dil bariyerini aşmak amacıyla Arapça ve Farsça bilen tercümanlardan profesyonel destek alınmıştır. Özel hayatın gizliliği ve güvenlik protokolleri gereği, katılımcıların kimlik verileri anonimleştirilmiş ve 6698 sayılı KVKK hükümlerine tam sadakat gösterilmiştir. Kuramsal ve uygulamalı aşamalardan oluşan bu süreçte, katılımcıların resmî makamlara yönelik yerleşik çekinceleri nedeniyle başlangıçta mesafeli bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bu durum, hassas gruplarla yürütülen nitel araştırmalarda güven ilişkisinin tesisi için gereken "zaman maliyetini" artırarak yöntemsel bir kısıtlılık oluşturmuştur. Mülakatlar kapsamında göçmenlere; barınma memnuniyetleri, psiko-sosyal destek mekanizmalarına erişim, yerel halkla ilişkiler, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler, sosyo-kültürel etkinlikler, yetkililerle yaşanan sorunlar, sağlık ve eğitime erişim, güvenlik algısı, kayıt dışı istihdam riskleri, geçim stratejileri, sunulan maddi imkânlar, dini/dilsel destekler, kültürel uyum ve gelecek planları gibi kapsamlı sorular yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin analizi, Denizli'deki göçmen profilinin eğitim ve meslek bazında ciddi bir "statü kaybı" yaşadığını ortaya koymaktadır. Özellikle İran uyruklu mültecilerin (n=12) yüksek lisans ve üniversite düzeyindeki eğitim seviyelerine rağmen (Örn: Sıra 32 ve 39), emek piyasasında mimar veya mühendislik yerine tesisatçılık, terziilik veya işçilik gibi vasıfsız iş kollarında istihdam edildikleri görülmektedir. Buna karşın Suriyeli ve Iraklı gruplarda eğitim seviyesinin ortaöğretim düzeyinde yoğunlaştığı ve bu grupların daha çok kayıt dışı iş gücü piyasasının alt katmanlarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Uyum sorunlarına ilişkin olarak göçmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler

SIRA NO	UYRUK	YAŞ	MEDENİ DURUM	EĞİTİM	MESLEK	CİNSİYET
1	İran	34	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	Kadın
2	Irak	25	Bekar	Lise	İşsiz	Erkek
3	Suriye	32	Evli	Lise	Sporcu	Kadın
4	Irak	40	Evli	Üniversite	Tercüman	Kadın
5	Irak	43	Bekar	Lise	Ev Hanımı	Kadın
6	Suriye	51	Evli	Lise	İşçi	Erkek
7	Irak	23	Bekar	İlkokul	İşsiz	Kadın
8	İran	38	Evli	Üniversite	İşçi	Kadın
9	Somali	19	Bekar	Lise	Ev Hanımı	Kadın
10	İran	35	Evli	Lise	Satış Elemanı	Kadın
11	İran	28	Evli	Üniversite	Ev Hanımı	Kadın
12	Suriye	32	Evli	Ortaokul	Terzi	Kadın

13	Irak	36	Evli	Üniversite	Tercüman	Kadın
14	Irak	25	Bekar	İlkokul	İşçi	Kadın
15	Suriye	48	Bekar	İlkokul	İşsiz	Erkek
16	Afganistan	22	Bekar	Lise	Sporcu	Erkek
17	Suriye	46	Evli	Lise	Garson	Erkek
18	Suriye	60	Dul	Üniversite	Emekli	Erkek
19	Suriye	21	Bekar	Lise	İşçi	Erkek
20	İran	30	Bekar	Üniversite	Terzi	Erkek
21	Suriye	55	Dul	Lise	Emekli	Kadın
22	Irak	28	Evli	Lise	Satış Elemanı	Erkek
23	Irak	33	Bekar	İlkokul	Serbest Meslek	Erkek
24	Suriye	26	Bekar	Üniversite	Öğrenci	Erkek
25	İran	50	Evli	Üniversite	Ev Hanımı	Kadın
26	Irak	21	Bekar	Lise	Kaportacı	Erkek
27	Fas	24	Bekar	Lise	Tercüman	Kadın
28	İran	28	Evli	Lise	Ev Hanımı	Kadın
29	İran	44	Evli	Üniversite	Tesisatçı	Erkek
30	Irak	35	Evli	Üniversite	Bilgisayar Mühendisi	Erkek
31	Suriye	20	Bekar	Üniversite	İşsiz	Kadın
32	İran	32	Evli	Yüksek Lisans	Elektronik Mühendisi	Erkek
33	Afganistan	39	Evli	Yok	İşsiz	Erkek
34	İran	36	Evli	Ön Lisans	Ev Hanımı	Kadın
35	Suriye	20	Bekar	Lise	Postacı	Erkek
36	Fas	32	Bekar	Ortaokul	İşsiz	Kadın
37	Irak	21	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	Kadın
38	Suriye	27	Bekar	Üniversite	İşsiz	Erkek
39	İran	30	Evli	Yüksek Lisans	Mimar	Erkek
40	İran	24	Evli	İlkokul	Ev Hanımı	Kadın

Kaynak: Tablo makalenin yazarı tarafından 40 kişilik göçmenle yüz yüze yapılan görüşme neticesinde derlenmiştir.

KATILIMCI GENEL PROFİLİ

40

Toplam Katılımcı Sayısı

40 Göçmen ile Derinlemesine Görüşme

Denizli'deki uyum sorunlarını anlamak amacıyla farklı uyruklardan oluşan 40 kişilik bir çalışma grubuyla yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Cinsiyet Dağılımı

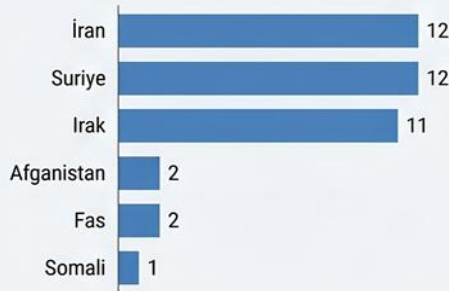
21 Kadın ve 19 Erkek Katılımcı

Araştırma grubu cinsiyet açısından dengeli bir dağılım sergileyerek (Kadın: %52.5, Erkek: %47.5) her iki grubun da uyum sorunlarını yansıtmaktadır.

UYRUK VE MEKÂNSAL DAĞILIM

Uyruk Dağılımı (N=40)

Çok Uluslu Bir Göçmen Yapısı

Katılımcıların dağılımı: İran (12), Suriye (12), Irak (11), Afganistan (2), Fas (2) ve Somali (1).

Mekânsal Kümelenme (Gettolaşma Riski)

Karşıyaka, Sevindik ve Aktepe Mahalleleri

Göçmen nüfusunun Denizli'de özellikle bu üç mahallede yoğunlaştığı ve kendi iç dayanışma ağlarını bu bölgelerde kurdukları tespit edilmiştir.

EĞİTİM VE İSTİHDAM: STATÜ KAYBI VURGUSU

Yüksek Lisans Mezunları Vasıfsız İşlerde

Yüksek Eğitim

Vasıfsız İşler / İşsizlik

Özellikle İranlı göçmenler arasında yüksek lisans mezunu mimar ve mühendislerin bulunduğu, ancak bu kişilerin terzi, tesisatçı veya işçi olarak çalıştığı görülmektedir.

Mesleki Uyumsuzluk Örnekleri

Katılımcı Uyruğu	Eğitim Düzeyi	Fili Meslek / Durum
İran	Yüksek Lisans	Mimar
Irak	Üniversite	Bilgisayar Mühendisi
İran	Yüksek Lisans	Elektronik Mühendisi
Irak	Üniversite	İşsiz
İran	Ön Lisans	Ev Hanımı
Suriye	Üniversite	Öğrenci / İşçi

İranlı bir mimar (Yüksek Lisans) ve Iraklı bir Bilgisayar Mühendisi gibi nitelikli profiller, dil bariyeri ve koordinasyon eksikliği nedeniyle uzmanlıklarını kullanamamaktadır.

Şekil 1. Araştırmada ele alınan göçmenlerin demografik profili ve mekânsal dağılımı

Şekil 1, Denizli'deki göçmen profilinin heterojen yapısını ve mekânsal yoğunlaşmasını somut bir şekilde ortaya koymaktadır. 40 katılımcıdan oluşan bu veri seti; İran, Suriye ve Irak uyruklu bireylerin Karşıyaka, Sevindik ve Aktepe mahallelerinde kümelenerek yerel dokuyla eklemlenen ancak kendi içinde kapalı devre işleyen bir alt kültür

oluşturduğunu göstermektedir,. Şeklin sunduğu en çarpıcı bulgu, özellikle yüksek eğitilmiş İranlı mültecilerin kendi alanlarında istihdam edilememesi sonucu yaşadıkları ciddi "statü kaybı" ve bu nüfusun getto oluşumu riski taşıyan mekânsal kümelenmesidir,. Bu tablo, yerel yönetimlerin parçalı yardım modellerini terk ederek dijital altyapı destekli stratejik bir eşgüdüm mekanizmasına geçmesinin zorunluluğunu kanıtlamaktadır.

Denizli basınında göçmenlerle ilgili çıkan haberler:

Denizli'de yerel gazetelerde muhtelif konularda haberlerin yayınlandığı, bu haberlerde kamu ve bazı sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ilişkin olanlarının yoğunlukta olduğu incelenmiştir. Bazı gazete haberlerinde göçmenlerin geri dönüşleri üzerinde durulmuştur

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma temsili bir iddia taşımaktan ziyade, yerelde Denizli özelinde, evrensel düzeyde ise genel göç olgusu ekseninde yaşanan uyum problemlerini analiz etmeyi amaçlayan bir ön araştırmadır. Çalışma, bu sorunların çözümüne dair bir yol haritası belirleyerek geliştirilecek politikalara temel oluşturmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, gelecekte yapılacak daha kapsamlı ve derinlemesine bilimsel çalışmalar için yol gösterici nitelikte ipuçları sunmaktadır. Bu itibarla, mülakat yapılan 40 göçmen (12 İran, 12 Suriye, 11 Irak, 2 Afganistan, 2 Fas, 1 Somali) incelendiğinde; örneklemin heterojen bir yapı arz ettiği görülmektedir. Katılımcıların demografik profili; Suriye ve Irak uyruklularda genç yaş ve ortaöğretim seviyesinin yoğunlaştığını, buna karşın İranlı mülteci grubunda yüksek lisans ve lisans düzeyinde (Mimar, Mühendis vb.) nitelikli eğitimin baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak infografik çalışmasında da vurgulandığı üzere, özellikle nitelikli mesleğe sahip İranlı göçmenlerin mesleklerine uygun işlerde çalışmadığı; tesisatçı, terzi veya vasıfsız işçi olarak istihdam edilerek ciddi bir "statü kaybı" yaşadıkları müşahade edilmiştir. Bu sonuçta, bireysel gayretlerin yanı sıra kamu ve sivil toplum kuruluşlarının yönlendirme noktasındaki yetersizliği etkili olmaktadır. Özellikle iş eğitimi görevi bulunan İŞKUR İl Müdürlüğü'nün, ödenek darboğazı nedeniyle (İSDEP-2 projesinde 2026'da sadece 1 kişiye ulaşılması) faaliyetlerinin sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Göçmenlerin iş güvencelerinin bulunmaması çalışma motivasyonlarını düşürmekte ve bu durum Karşıyaka, Sevindik ve Aktepe mahallelerinde mekânsal olarak kümelenen bu nüfusun sık sık iş değiştirmesine neden olmaktadır.

Diğer yandan mülakat yapılan kişiler tarafından en memnun kalınan kamu hizmetinin, SIHHAT projesi kapsamında tercüman desteğiyle kolaylıkla erişim sağlanabilen sağlık hizmeti olduğu beyan edilmiştir. Göçmenlerin dil ve meslek edinme süreçlerinde yaşadığı zorluklar incelendiğinde, Halk Eğitim kurslarının pratik sorunları çözmede yetersiz kaldığı; ancak mülteci öğrencilere yönelik uygulanan PİKTES+ gibi projelerin, dil desteği ve eğitime uyum konusunda çok daha başarılı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Sonuç olarak Denizli'deki göçmenlerin %80'inin kalıcı yerleşim veya vatandaşlık beklentisi içinde olması, yerel yönetimlerin parçalı ve koordinasyonsuz yardım modelleri yerine, dijital altyapı destekli ve tüm paydaşları kapsayan stratejik bir eşgüdüm mekanizmasına geçmesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca Denizli'de bulunan göçmenler var olan psiko-sosyal destekler, kültürel ve sportif imkanlardan genellikle haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Göçmenler %80 oranında gelecek de Denizli'ye sürekli yerleşmek veya Türk vatandaşlığına geçmek şeklinde beklentilere sahip olduklarını dolaylı veya dolaysız olarak beyan etmişlerdir. Ülkelerini terk sebebi olarak göçmenlerin önemli bir kısmı terör, savaş, korku nedeniyle geldikleri yönünde bir beyanda bulunmamışlardır. Uluslararası korumaya alınma sebeplerine rağmen ki; bu müracaat sırasında yapılan mülakatta şiddet ve korku ortamından uzaklaşmak için geldikleri yönünde beyanda bulunmalarına rağmen, tarafımızdan yapılan mülakatta genellikle bu çerçevede bir beyanda bulunmamışlardır. Göçmenler yürürlükteki mevzuatı anlamakta zorlandıkları yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Özellikle kiralık ev bulma konusunda çoğu zaman güçlüklerle karşılaştıklarını vurgulamışlardır. Mülakat yapılan seçmenler genellikle yerel halkla olan ilişkilerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Denizli'deki kamu kurumlarının göçmen sorunlarına yönelik projeleri olumlu sonuçlar verse de bu çalışmaların, hem entegrasyon süreci hem de bazı göçmenlerin ülkelerine dönmesi nedeniyle sınırlı bir kitleye ulaştığı gözlenmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının uyum faaliyetlerinde belirgin bir azalma gözlemlenirken; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı gibi kuruluşların desteklerinin, göçmenlerin sorunlarına önemli ölçüde çözüm sunduğu tespit edilmiştir. Belediyelerin ekonomik, sosyal ve sportif hizmetlerinden faydalanan sınırlı sayıda göçmen ise sunulan bu hizmetlerden duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir. Denizli'de 14 bini aşkın göçmenlerle ilgili basında bulunan haberlerde genellikle kamuoyunun göçmenlere yönelik olumsuz bir bakışının bulunmadığı, daha çok göçmenlere yardım, eğitim, dayanışma örneklerini içeren haberlere yer verildiği görülmektedir. Bu haberlerde göçmenlerin mağduriyetine vurgu yapıldığı, göçmenlerin ülkelerine dönüşlerine işaret edildiği, kamu kuruluşları ile bazı sivil toplum kuruluşlarının münferit çalışmalarının yansıtıldığı haberlerde, pozitif bir yaklaşımın sergilendiği söylenebilir.

Göçmenlere yönelik Kamu kurumları ile yapılan mülakat ve bilgi alışverişi neticesinde kurumların genellikle birbirinden bağımsız çalışmalar yaptığı, her kurumun örneklem bazında az sayıda göçmenle ilgili yardım veya çalışmalarda buldukları, göçmenlerin de hangi yolu izleyerek hangi kurumlara ve ne için başvurması gerektiğini bilmemesi nedeniyle,

bazen aynı işlemi yapan farklı kurumların birden fazla olması nedeniyle mükerrer yardımların yapıldığı, kamu kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının palyatif çalışmalar yapmak suretiyle bu alanda etkili olmak istedikleri, bazı birimlerin daha çok sosyal sorumluluk duygusuyla veya acıma duygusu, sevap kazanma gibi düşüncelerle hareket ettikleri, bazen de çıkan mevzuatta öngörülen zorunluluk nedeniyle hareket ettikleri, bu itibarla bir kaç etkinlik yapmakla yetindikleri, göçmenlerin uyumuna ilişkin farkındalık oluşturacak ciddi çalışmaların yapılamadığı, Göç Müdürlüğü'nün de uyum konusunda yapılan bir kaç toplantı dışında göçmenlerin sevk ve idaresi ile mevzuattan kaynaklanan sorumluluklarını yapmakla meşgul olduğu, uyum sorununa ilişkin hem personel hem de kaynak yetersizliği bağlamında darboğazlarla karşı karşıya olduğu görülmüştür. Göçmenlerin uyum sorunu ve diğer problemleriyle ilgilenen gerek kamu kurum ve kuruluşları ve gerekse sivil toplum kuruluşlarının çoğunlukla birbirinden bağımsız çalışmalarda bulunduğu görülmektedir. Bu kurumların birbirleriyle uyumunun bulunmaması nedeniyle bir koordinasyona ihtiyaç olduğu göze çarpmaktadır. Bu itibarla, Denizli'de tüm bu kurumları kapsayan eşgüdüm etkinliklerinin (toplantı, seminer, tanıtım, dijital altyapı vb.) yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede her bir yılı kapsayan bir uyum etkinlik takvimi (programı) hazırlanarak soruna daha kapsayıcı ve kontrol edilebilir bir noktadan yaklaşılabilir.

Göçmenlerle ilgili gerek ulusal düzeyde ve gerekse Denizli'de nihai amaç veya beklentinin ne olduğu belirsiz olduğundan uzun yıllardır uluslararası koruma ve geçici koruma statüsünde ikamet eden bu insanların işsizlik, kültürel uyumsuzluk, geçim sarmalı içinde sınırlı da olsa suça eğiliminin arttığı, ancak emniyet yetkililerince bu konuda sıkı denetimler yapıldığı, bu çerçevede olumlu sonuçlar alındığı ifade edilmiştir. Kapsayıcı ve kavrayıcı göç politikamızda oluşan bazı sorunlar nedeniyle ülkemizde bulunan 3,7 milyon göçmen veya mülteci, diğer taraftan Denizli'de buluna 14 bini aşkın göçmen yönetilmesi zor ve maliyetli bir noktaya erişmiştir. Bu kadar büyük sayıdaki insan kaynağının demografik özellikleri, potansiyelleri, yetenekleri konusunda çalışmaların yetersiz olması nedeniyle bu insanlardan ülkenin ekonomisi ve sosyal gelişmesi bağlamında istifade edilememektedir. Zaman içinde yetenekli insanların da bu ilgiyi yeterince görememesi sebebiyle başka ülkelere yönelmeleri söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan özellikle Suriye iç savaşının bitmesi nedeniyle son yıllarda önemli miktarda geriye göç meydana gelmiştir.

Küresel gelişmeler ve ulusal sosyo-ekonomik dinamikler doğrultusunda Türkiye, geleneksel 'transit ülke' konumundan 'hedef ülke' statüsüne evrilerek kalıcı bir göçmen nüfusuna ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Dünya genelindeki ekonomik ve siyasal konjonktürün tetiklediği bu yeni nüfus hareketleri ülkenin toplumsal, iktisadi ve kültürel yapısında köklü dönüşümlere yol açmaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin dönüştürücü etkisini yönetebilecek kapsayıcı ve stratejik bir perspektif geliştirilmesi, Türkiye için ertelenemez bir şart olmuştur. Göç hareketleri, ev sahibi ülkeler için başlangıçta mali bir külfet olarak algılansa da uzun vadede iş gücü piyasasına dinamizm kazandırma ve sosyo-kültürel çeşitliliği zenginleştirme potansiyeline sahiptir. Göçmenlerin kamp odaklı barınma modelleri yerine toplumsal hayata eklemlendikleri, hareket serbestisi ve çalışma hakkına sahip oldukları modeller, insan hakları standartlarına daha uygundur. Toplu yaşam alanlarında ortaya çıkabilecek güvenlik riskleri ve münferit adli vakaların, toplumda göçmen karşıtlığına ve sosyal dışlanmaya dönüşme riski bulunmaktadır. Bu bağlamda, sosyal uyumu güçlendirmek adına göçmenlerin gönüllülük esaslı yerel projelere katılımı teşvik edilmeli; karşılıklı sorumluluk ilkesi çerçevesinde toplumsal fayda odaklı mekanizmalar geliştirilmelidir. Göç yönetimi ve sosyal uyum süreçlerinde, yerel yönetimlerin üstlendiği stratejik rol kritik bir öneme sahiptir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. ve 14. maddeleri yerel hizmet kapsamını tanımlasa da uygulamada belediyelerin göç bağlamındaki yetki ve sorumluluklarının ikincil planda kaldığı görülmektedir. Yerelleşmenin temel ilkelerinden biri olan 'yerindenlik' prensibi uyarınca, soruna en yakın birimin çözümde en etkin aktör olması esastır. Göçün sosyo-ekonomik yansımalarına doğrudan maruz kalan yerel yönetimlerin, politika geliştirme ve karar alma süreçlerine entegrasyonu aciliyet arz etmektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetim birimleri kendi yetki alanlarındaki göçmen çocukların demografik profilini ve özgün ihtiyaçlarını tespit ederek, veriye dayalı yerel müdahale programları geliştirme noktasında güçlendirilmelidir.

Türkiye'de kamu düzeni ve sınır güvenliği bağlamında öne çıkan temel problemlerin başında düzensiz göç ağları üzerinden yürütülen insan kaçakçılığı ve kayıt dışı istihdam gelmektedir. Doğu ve güneydoğu sınırlarından gerçekleştirilen yasa dışı girişler, organize suç şebekeleri için yüksek kâr marjlı bir ekonomik faaliyet alanına dönüşmüştür. Bu durumun en kritik insani boyutu ise yabancı uyruklu kadınların cinsel sömürü amaçlı insan ticaretine maruz bırakılmasıdır. Öte yandan, makroekonomik düzeyde ciddi bir yapısal sorun olan kayıt dışı istihdam, yabancı kaçak işçi sayısındaki artışla birlikte iş gücü piyasasında denetimsiz bir genişlemeye ve güvenlik açıklarına yol açmaktadır.

Sonuç olarak; göçmenlere yönelik politikaların ulusal düzeyde planlanarak Göç Müdürlüklerinin Teknik donanım, personel ve en önemlisi maddi kaynaklarla donatılarak tek elden yönetilebilir bir Göçmen Programının hayata geçirilmesi halinde bu devasa göçmen grubunun ülkeye getirdiği maliyetler azalabileceği gibi, konunun basında ve diğer ortamlarda insan hakları bağlamında eleştirilmesini önleyecek ve ülkenin imajına olumlu katkı sağlayabilecektir. Yürürlükteki mevzuatın yetersiz olması, ülkeye girişin mevzuattan dolayı kolay olması sebebiyle göçmen sayısında yüksek bir seviyeye ulaşılmıştır. Bu nedenlerle ülkeye giriş yaparak savaş ve korkudan kaçıp gelenler hariç göçmenlerin alımında seçici olmak, nitelikli, kalifiye insan kaynağını ülkeye almak ekonomik ve sosyal yönden yararlı olacaktır. Ulusal düzeyde planlanacak bu tarz

politikalar Denizli’de de bahsi geçen sonuçların üzerinde sonuçlar yaratabilecektir. Zira Denizli’de bulunan göçmenlerin %85’i savaş, terör, korkudan ülkelerini terk edenler değil, amaçları daha iyi bir yaşam, vatandaş olmak veya belli bir sürede burada yaşayarak başka ülkelere ya da ülkelerine dönmek olduğu söylenebilir. Dünyada çoğu ülkenin kaldıramayacağı bu fedakârlıkları üstlenen Türkiye’nin göçmenlere yönelik yaptığı ciddi çalışmalar tüm dünyada takdir edilmekle beraber göç politikamızın gelişmekte oluşu, kapasitemizin üstünde bir göçmen topluluğu ile karşı karşıya kalmamız gibi sebeplerle göçmen uyumuna ilişkin yeni politikaların geliştirilmesine de ihtiyaç olduğunu bize göstermektedir.

GÖÇMENLERİN UYUM SORUNUNA İLİŞKİN ÖNERİLER

Göçmenlerin uyumu için paydaş kurumların eşgüdümüne dayanan bir anlayış içinde ve sürdürülebilir bir model kapsamında kavrayıcı ve kapsayıcı çalışmalar yapması elzemdir. Bu çerçevede çalışma kapsamında yapılabilecek öneriler şunlardır:

Barınma ve Sosyal Adalet Mekanizmaları

Göçmenlerin en temel sorunu olan barınma krizini aşmak ve mekânsal ayrışmayı (getto oluşumunu) engellemek adına şu adımlar atılmalıdır:

Belediyeler ve İl Özel İdaresi (Sosyal Konut ve Koordinasyon Odaklı): Mevcut durumda belediyelerin kira artışlarını doğrudan "denetim" veya "sınırlama" yetkisi bulunmasa da, 5393 sayılı Kanun’un 13. ve 14. maddeleri yerel hizmet kapasitesini tanımlamaktadır. Bu kapsamda öneri; Vali’nin "Stratejik Koordinatör" kimliği altında, belediyeler ve İl Özel İdaresinin arsa tahsisi veya TOKİ ile iş birliği yaparak ilgili bölgede "Sosyal Konut" projeleri geliştirmesi şeklinde revize edilmelidir. Zabıta birimleri ise fiyat belirlemek yerine, yetkili kurumlarla işbirliği halinde çalışarak fahiş kira artışlarını ve spekülasyon hareketleri tespit edip verileri ilgili denetim mercilerine raporlayan bir "saha izleme birimi" olarak konumlandırılmalıdır.

Defterdarlık ve Vergi Daireleri: Yerel düzeyde bağımsız vergi muafiyeti tanıma yetkileri yoktur. Dolayısıyla, uygun fiyatlı kiralama yapan mülk sahiplerine yönelik emlak vergisi indirimi gibi teşvikler, merkezi hükümete sunulacak bir mevzuat reformu önerisi (Cumhurbaşkanlığı Kararı vb.) olarak kurgulanmalı; Defterdarlıklar ise bu teşviklerin yereldeki veri takibini ve uygulama koordinasyonunu yönetmelidir.

Bankalar ve Finans Kuruluşları: Göçmenlere konut sağlayan mülk sahiplerine banka kredilerinde öncelik tanınması sağlanmalıdır.

İl Göç İdaresi ve Yerel Yönetimler: Barınma desteği alan nitelikli göçmenlerin (özellikle yüksek eğitimli İranlılar), yerel yönetimlerde dil eğitmenliği veya toplumsal projelerde gönüllülük gibi toplumsal sorumluluk projelerine entegre edilmesi sağlanmalıdır.

İstihdam ve Kreş Desteği

Kayıt dışı istihdamla mücadele etmek ve göçmen kadınları iş gücüne kazandırmak için kurumlar arası iş birliği şarttır:

Belediyeler: Göçmen kadınların ev ve bakım sorumluluklarını hafifletmek için dezavantajlı mahallelerde ücretsiz ve güvenli kreş hizmeti sunulmalıdır.

İŞ-KUR İl Müdürlüğü: İSDEP-2 gibi projeler canlandırılarak göçmenlerin yetenekleri (özellikle yüksek eğitimli mültecilerin uzmanlıkları) tespit edilmeli; mesleki eğitim ve dil kursları ile kayıtlı istihdam teşvik edilmelidir.

İl Emniyet Müdürlüğü: Çocuk işçiliğini ve sokaktaki güvensiz çalışma koşullarını engellemek adına sanayi bölgelerinde denetimlerini artırmalıdır.

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü: ASDEP programı üzerinden çalışan kadınların ihtiyaçlarını tespit etmeli ve koruyucu sosyal hizmet modelleri ile destek sağlamalıdır.

Sağlık Alanında Entegrasyon

Sağlık hizmetlerinde dil ve kültür bariyerini ortadan kaldırmak için kurumsal kapasite artırılmalıdır: İl Sağlık Müdürlüğü’nün SIHHAT projesi kapsamında, göçmen kökenli doktor ve sağlık personelinin yerel sisteme entegrasyonu sağlanmalı; bu personelin ana-çocuk sağlığı ve bağışıklama birimlerinde aktif rol alması desteklenmelidir.

Halk Eğitim Merkezleri: Sağlık personeline ve göçmenlere yönelik kültürlerarası iletişim ve sağlık okuryazarlığı eğitimleri düzenlemelidir.

İl Göç İdaresi: Sağlık hizmetlerine erişimde tercüman desteği ve bilgilendirme süreçlerini koordine etmelidir.

Eğitim ve Sosyal Kaynaşma

Okulların toplumsal kabulün merkezi haline gelmesi için şu roller üstlenilmelidir:

İl Milli Eğitim Müdürlüğü: PİKTES+ projesi aracılığıyla göçmen çocukların devlet okullarına erişimi sürdürülmeli; hem öğretmenlere hem de yerli/yabancı velilere yönelik kültürlerarası uyum eğitimleri zorunlu tutulmalıdır.

Belediyeler (Bilgi Evleri ve Sosyal Etkinlik Merkezleri): Göçmen ebeveynlerin buralarda dil veya yetenek eğitmeni olarak görev alması sağlanmalı; göçmen çocuklara yönelik özel kontenjanlar ayrılmalıdır.

Üniversiteler: Göçmenlerin uyum süreçlerine dair güncel saha araştırmaları yapmalı ve sosyal uyum faaliyetlerine akademik rehberlik sunmalıdır.

Yönetime Katılım ve Koordinasyon

Uyum politikalarının sürdürülebilirliği için stratejik bir yönetim modeli gereklidir:

Denizli Valiliği ve İl Göç Müdürlüğü: Mevcut parçalı ve koordinasyonsuz yapıyı gidermek adına, tüm yerel paydaşları kapsayan dijital altyapı destekli stratejik bir eşgüdüm mekanizması ve yıllık bir "Uyum Etkinlik Takvimi" oluşturulmalıdır.

Belediyeler (Kent Konseyi): Kent Konseyi bünyesinde bir "Yabancılar Meclisi" kurulmalı; göçmenlerin yerel karar alma mekanizmalarına dahil edilmesi ve "hak temelli" bir yaklaşımın benimsenmesi sağlanmalıdır.

Son olarak; göçmenlerin toplumsal entegrasyonu için gerekli yasal statüyü sağlamanın yanında; barınma, istihdam, sağlık ve dil eğitimi gibi temel ihtiyaçlar bir bütün olarak ele alınmalıdır. Özellikle kentsel yaşama uyum, çocukların eğitime erişimi ve kültürel gereksinimlerin karşılanması süreçte belirleyici rol oynar.

Göçmenlerin uyumuna ilişkin bu önerilerin tümü için yapılan işlemler, Valilik ve İl Göç İdaresi Müdürlüğü öncülüğünde, diğer paydaşlarla beraber mevcut parçalı yapıyı giderecek dijital altyapı destekli bir "Stratejik Eşgüdüm Mekanizması" ve her yılı kapsayan bir "Uyum Etkinlik Takvimi" çerçevesinde, katılımcı ve kontrol edilebilir bir modelle yürütülmelidir.

KATKI BELİRTME

Bu çalışmanın "Denizli Örneği" bölümünün saha araştırması, kurumsal veri temini ve mülakat süreçlerinde sağladıkları kıymetli katkılar, yerel yönetim tecrübeleri ve destekleri nedeniyle Denizli Valiliğinde görev yapan Vali Yardımcılarına, araştırmaya veri desteği sağlayan çeşitli kurumların İl Müdürlerine ve saha çalışmalarında kolaylık sağlayan tüm kamu personeline teşekkür ederiz.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarlar aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını "The authors declare that they have no conflict of interest" beyan ederler.

EXTENDED SUMMARY

INTEGRATION PROBLEMS OF IMMIGRANTS: A CASE STUDY OF DENİZLİ

INTRODUCTION

Migration is a multidimensional phenomenon that has accompanied human history and has become one of the defining dynamics of the twenty-first century. Economic inequalities, political instability, armed conflicts, environmental degradation, educational opportunities, and personal aspirations continue to drive people across national borders, making migration an increasingly complex issue for origin and destination countries. In the academic literature, migration is defined from different disciplinary perspectives. Lee (1966) conceptualizes migration as a permanent or semi-permanent change of residence, whereas Lewis (1954/1985) emphasizes labor mobility as a driving force of economic development. From a sociological perspective, migration is regarded as a process that transforms demographic structures, social relations, cultural identities, and urban life (Adıgüzel, 2024; Yalçın, 2004). Consequently, migration extends beyond the movement of people and influences governance, public administration, social cohesion, labor markets, and local development. The rapid increase in international migration has transformed integration into one of the most significant policy issues worldwide. Earlier approaches viewed migrants mainly as temporary laborers, whereas contemporary human rights frameworks recognize them as individuals entitled to universal rights and equal access to public services. Therefore, migration management increasingly focuses on long-term integration policies rather than short-term humanitarian responses. In Turkey, the migration agenda has expanded considerably following the Syrian crisis, making social cohesion, public service delivery, institutional coordination, and local governance central to public administration (İçduygu, 2006/2015; Erdoğan, 2020). Scientific studies are essential for understanding migrants' needs, evaluating institutional capacities, and developing evidence-based policy recommendations that contribute to sustainable urban development.

This study investigates the integration problems experienced by migrants residing in Denizli Province. As one of Turkey's important industrial, commercial, and tourism centers, Denizli hosts a diverse migrant population consisting of Syrians under temporary protection, international protection applicants, and migrants from numerous countries, particularly Iran. The research evaluates migration not merely as a demographic phenomenon but as a multidimensional governance issue involving local governments, public institutions, civil society organizations, and migrants. The study aims to identify institutional strengths and weaknesses, reveal the principal obstacles to integration, and develop strategic policy recommendations supporting sustainable social cohesion.

METHODOLOGY

The research adopts a mixed qualitative and quantitative methodology to analyze migrant integration comprehensively. A descriptive approach was employed to identify the existing institutional structure and integration practices, while an evaluative approach was used to formulate practical policy recommendations. Denizli was selected as the case study because of its strategic economic position and its multicultural migrant population exceeding 14,000 foreign residents, including individuals under temporary and international protection. Multiple sources of evidence were utilized to ensure methodological triangulation. Secondary data were collected through official documents issued by the Presidency of Migration Management, national legislation, municipal reports, strategic policy documents, and publications prepared by institutions such as USAK, SGDD-ASAM, and the Police Academy Migration Research Center (GÖÇMER). Academic studies examining migration, integration, labor markets, education, healthcare, and public administration were also reviewed to establish the theoretical background.

Primary data were obtained through semi-structured face-to-face interviews conducted with forty migrants representing different nationalities, educational backgrounds, occupations, and legal statuses. Expert opinions were consulted during the preparation of interview questions to enhance validity and reliability. Field findings were compared with previous empirical studies conducted in Denizli and other Turkish provinces (Çetin, 2022; Akbaş and Ünlütürk Ulutaş, 2018; Topateş et al., 2018; Güzel and Meder, 2011). Quantitative findings were analyzed using descriptive statistical techniques,

whereas qualitative interview data were evaluated through descriptive and content analysis. The coding process focused on recurring themes including housing, employment, education, healthcare, legal awareness, language barriers, discrimination, institutional accessibility, and social participation.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The conceptual framework is based primarily on the Law on Foreigners and International Protection (Law No. 6458), which constitutes the cornerstone of Turkey's migration governance system. Within this framework, migration encompasses individuals relocating for settlement regardless of legal status, while refugees, conditional refugees, persons under subsidiary protection, and beneficiaries of temporary protection are regulated through different legal provisions. The International Organization for Migration (IOM, 2019) similarly defines migrants as individuals moving away from their habitual residence regardless of legal reasons or duration. Turkey's migration regime also distinguishes irregular migrants who enter or remain without valid authorization and individuals benefiting from temporary protection under Article 91 of Law No. 6458.

Turkey's migration policy has evolved considerably during the last two decades. Previously regarded mainly as a transit country, Turkey has increasingly become both a destination and host country due to regional conflicts and global migration movements (İçduygu and Aksel, 2012; İçduygu, 2015). This transformation has required the development of comprehensive migration management mechanisms emphasizing institutional coordination, local governance, public service provision, and integration policies. The principle of social cohesion has consequently become one of the principal objectives of migration governance, requiring cooperation among central government institutions, municipalities, universities, civil society organizations, and migrants themselves.

Social integration is understood as a multidimensional process through which migrants become active participants in economic, social, cultural, and political life while preserving their human dignity. Successful integration depends not only on migrants' willingness to adapt but also on the accessibility and responsiveness of host institutions. Factors such as language proficiency, educational attainment, occupational skills, cultural proximity, religious similarities, family support, and community networks significantly influence integration outcomes (Tatlilioğlu, 2012; Altındış, 2019; Çetin, 2022). Accordingly, integration should be regarded as a reciprocal process involving both migrants and host communities rather than a one-sided expectation of assimilation.

INTEGRATION PROBLEMS AND SOCIAL ADAPTATION

Migration creates numerous challenges affecting individuals and communities simultaneously. Besides the immediate consequences of displacement, migrants frequently encounter economic insecurity, psychological stress, cultural adjustment difficulties, and institutional barriers during settlement (Stein, 1981). The transition to a new social environment often requires rebuilding professional careers, establishing social networks, learning a different language, and adapting to unfamiliar legal and administrative systems. Language emerged as one of the most decisive determinants of successful integration. Insufficient language proficiency restricts access to education, healthcare, employment opportunities, legal information, and everyday communication, reinforcing social isolation (Küçükkaraca, 2001). Similarly, recognition of educational qualifications and professional competencies constitutes another major challenge. Highly educated migrants frequently experience occupational downgrading because their qualifications are not formally recognized or employers prioritize local work experience. Housing conditions also play a critical role in shaping integration. Migrants generally concentrate in low-income neighborhoods with affordable housing, unintentionally reinforcing residential segregation and reducing opportunities for interaction with the local population. Social networks, including relatives, friends, and compatriots, often facilitate access to employment and accommodation while strengthening migrants' sense of belonging (Deniz and Etlan, 2009; Yalçın, 2004). Religion and cultural similarities may further support adaptation by creating common social values and trust between migrants and host communities (Özmen, 2012).

Turkey's geographical limitation to the 1951 Geneva Convention creates a distinctive legal environment in which many international protection beneficiaries remain under conditional status rather than obtaining full refugee status (Ataman, 2015; Çiçekli, 2009). Consequently, legal uncertainty may influence long-term integration decisions, employment opportunities, and future planning. These multidimensional challenges demonstrate that successful integration requires coordinated institutional interventions extending beyond humanitarian assistance toward comprehensive social inclusion policies.

FINDINGS: THE CASE OF DENIZLI

Institutional Analysis

The institutional analysis indicates that numerous public institutions provide migrant services in Denizli. The Provincial Directorate of Family and Social Services supports vulnerable groups through Social Service Centers, ASDEP, and Social and Economic Support (SED) programs. Denizli Metropolitan Municipality promotes social integration through DESMEK vocational training, Youth Academy activities, and humanitarian assistance provided by the Sevgi Eli unit. Educational integration is supported through the PIKTES+ Project, while primary healthcare is delivered through the SIHHAT Project and Migrant Health Centers. Financial assistance funded by the European Union and the United Nations, including SUY and T-SUY, continues to address the needs of vulnerable migrant households. Labor market integration has been promoted through İŞKUR projects such as İSDEP-2, although financial constraints have recently limited implementation. Public security is maintained through Provincial Police operations, including Mobile Migration Points and irregular migration control activities. Despite these initiatives, institutional interviews indicate that service delivery remains fragmented. Coordination depends largely on informal communication rather than integrated governance structures. Limited information sharing results in duplicated assistance and inefficient resource allocation. Furthermore, the Provincial Directorate of Migration Management devotes considerable administrative capacity to registration and legal procedures, reducing opportunities for proactive integration planning.

Field Analysis

Interviews with forty migrants reveal important findings regarding integration in Denizli. Participants generally expressed satisfaction with healthcare accessibility and quality, particularly emergency and primary care services. Educational opportunities for children were also evaluated positively, especially within schools supported by the PIKTES+ Project.

Housing emerged as one of the most serious challenges. Many participants reported difficulties finding affordable rental housing because of rising costs, discrimination, and landlords' reluctance to rent to foreigners. Employment constituted another major concern. Among Iranian participants, a notable loss of occupational status was identified. Highly educated professionals—including architects, engineers, teachers, and other specialists—were frequently employed in low-skilled informal jobs unrelated to their qualifications, reducing economic productivity and personal well-being. Language barriers continue to impede access to public institutions, legal procedures, and labor market opportunities. Although approximately four-fifths of participants expressed a desire to remain permanently in Turkey or eventually acquire Turkish citizenship, many lacked sufficient knowledge of legislation governing residence permits, work authorization, and social rights. These findings demonstrate that integration should be evaluated not only through service accessibility but also through participation, social belonging, and institutional trust.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The findings demonstrate that Denizli possesses an extensive institutional capacity for migrant service provision; however, this capacity is not fully translated into effective integration outcomes because coordination mechanisms remain underdeveloped. Existing institutions generally perform their statutory responsibilities, yet they frequently operate independently, reducing the efficiency of public resources and limiting long-term strategic planning. Consequently, migration management should evolve from reactive administrative procedures toward integrated governance supported by interinstitutional cooperation and evidence-based policymaking.

Migration should not be evaluated exclusively through its immediate financial costs. When effectively managed, migrant populations may contribute to labor markets, entrepreneurship, demographic sustainability, and local economic development. Nevertheless, irregular migration, informal employment, labor exploitation, and human smuggling continue to pose risks for public order and social cohesion. Therefore, strengthening institutional coordination while empowering local governments in accordance with the subsidiarity principle is essential for sustainable migration governance. Municipalities, universities, civil society organizations, and central government agencies should cooperate within a common strategic framework to ensure service delivery and strengthen social cohesion.

RECOMMENDATIONS

The study proposes a comprehensive policy framework emphasizing strategic coordination, local governance, and sustainable integration. Affordable municipal housing projects should be developed to reduce residential segregation and prevent spatial concentration in disadvantaged neighborhoods. Financial incentives for landlords willing to provide fair rental opportunities may further improve housing accessibility.

Employment policies should prioritize recognition of migrants' professional qualifications while expanding vocational training and Turkish language education. Free childcare services provided by municipalities would facilitate women's participation in the labor market and simultaneously promote children's early social adaptation. Healthcare services should continue strengthening intercultural communication by integrating migrant-origin healthcare professionals and expanding cultural literacy training for both service providers and beneficiaries. Educational integration should remain a

strategic priority through the continuation of the PIKTES+ Project and broader intercultural education programs involving teachers, students, and parents. Universities should contribute by conducting continuous field research and providing scientific support for evidence-based policymaking.

Finally, the establishment of a digital strategic coordination platform integrating all migration-related stakeholders is recommended to improve information sharing, eliminate duplicated services, and monitor integration outcomes. An annual rights-based Integration Action Calendar would facilitate systematic planning and performance evaluation. In addition, establishing a Foreigners' Assembly within the City Council would strengthen participatory local governance by enabling migrants to contribute directly to local decision-making processes, thereby enhancing democratic inclusion, institutional trust, and long-term social cohesion.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2008). Göç sosyolojisi. Nobel Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2024). Göç sosyolojisi (6. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). 2023 yılı kurumsal mali durum ve beklentiler raporu. Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Akbaş, S. ve Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2018). Küresel fabrika kentinin görünmeyen işçileri: Denizli işgücü piyasasında Suriyeli göçmenler. *Çalışma ve Toplum*, 2018(4), 185–212.
- Akdağ, S. (2005). Mülteci politikası: ... karşılaştırması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60(4), 143–172.
- Altındış, E. (2019). Suriyelilere yönelik sivil yardım ... uyum. [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ataman, H. (2015). Mülteci mi, sığınmacı mı, misafir mi? *Görüş Dergisi*, (88), 34–41.
- Ataman, M. (2015). Dünya çatışmaları: Güvenlik ve insani boyut. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Barın, H. (2015). Türkiye'deki Suriyeli kadınların toplumsal ... önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 45–68.
- Batı, K. (2018). Göç ve eğitim: Okullarda çok kültürlü uygulamalar. Pegem Akademi.
- Beter, Ö. (2006). Sınırlar ötesi umutlar: Mülteci çocuklar. Sabev.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). Göçler çağı: Modern dünyada ... hareketleri (B. U. Bal ve İ. Akbulut, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çakı, A. (2018). Geçmişten bugüne Türkiye'nin göç ... yönetimi [Yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Çetin, M. (2022). İranlı mültecilerin toplumsal uyum ... etkisi: Denizli kenti örneği. *İran Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 251–287.
- Çiçekli, B. (2009). Uluslararası hukukta mülteciler ve sığınmacılar. Seçkin Yayıncılık.
- Çoban, S. ve İçağasioğlu Çoban, A. (2011). Göçmen ailelerin uyum süreci: ... engeller. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 105–123.
- D20Haber. (2024, 9 Ağustos). Denizli'deki göçmen sayısı açıklandı. <https://d20haber.com/gundem/denizlideki-gocmen-sayisi-aciklandi/>
- Dedeoğlu, S. (2018). Türkiye'de göçmen emek piyasaları ve enformel istihdam. İletişim Yayınları.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve ... çalışması: Van örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 472–498.
- Denizli Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi. (t.y.-a). Gençlik akademisi: Yerli ve mülteci gençler el ele proje detayları. <https://denizli.bel.tr>
- Denizli Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi. (t.y.-b). Gençlik akademisi ve genç mülteci çalışmaları. denizli.bel.tr
- Denizli Büyükşehir Belediyesi. (2026). 2026 yılı performans programı. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. <https://denizli.bel.tr>
- Denizli Haber. (2025, 12 Şubat). Denizli'de yaşayan yabancı nüfus bir yılda 1.736 kişi azaldı. <https://www.denizlihaber.com/guncel/denizlide-yasayan-yabanci-nufus-bir-yilda-1-736-kisi-azaldi/>
- Denizli İl Kurumları. (2026, 2 Nisan). Denizli Valiliği İl Yazı İşleri Müdürlüğü'nün 121319 sayılı koordinasyon talimatı doğrultusunda Millî Eğitim, İş-KUR, Emniyet, SYDV, Kültür ve Turizm, Sağlık, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, İl Müftülüğü ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü yetkilileriyle gerçekleştirilen mülakatlar
- Denizli Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü. (2022, 10 Şubat). Yerelde uyum buluşmaları toplantısı gerçekleştirildi. <https://denizli.goc.gov.tr/yerelde-uyum-bulusmalari-toplantisi-gerceklestirildi>
- Denizli Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü. (2026). Ülke genelinde düzenlenen denetimlerde 21 göçmen kaçakçısı, 547 düzensiz göçmen yakalandı. <https://denizli.goc.gov.tr/ulke-genelinde-duzenlenen-denetimlerde-21-gocmen-kacakcisi-547-duzensiz-gocmenyakalandi>
- Doğan, B. (2026). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ... deneyimleri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 121, 15–32.
- Erdoğan, M. M. (2019). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum. Konrad-Adenauer-Stiftung Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2020). Suriye barometresi: Birlikte yaşamın çerçevesi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eren, Z. (2019). Göçmen çocukların eğitiminde karşılaşılan ... önerileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 70–85.

- Gazeteşehir. (2024, 17 Eylül). Denizli'deki göçmenler gitsin mi? Kalsın mı? <https://gazetesehir.com/haber/21645505/denizlideki-gocmenler-gitsin-mi-kalsin-mi>.
- Gazeteşehir. (2025, 23 Mart). Suriyeliler geri dönüyor mu? Denizli'deki Suriyeli sayısında sürpriz gelişme. <https://gazetesehir.com/haber/26464414/suriyeliler-geri-donuyor-mu-denizlideki-suriyeli-sayisinda-surprizgelisme>
- Gazeteşehir. (2025, 22 Nisan). Denizli'deki Suriyeliler: Ülkemize döneceğiz. <https://gazetesehir.com/haber/22695823/denizlideki-suriyeliler-ulkemize-donecegiz>
- Gazeteşehir. (2025, 28 Nisan). Son durum ne? Suriyeliler Denizli'den gitti mi? <https://gazetesehir.com/haber/22890323/son-durum-ne-suriyeliler-denizliden-gitti-mi>
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 29153). <https://resmigazete.gov.tr>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Türkiye sosyal uyum ve yaşam eğitimi (SUYE) faaliyet raporu. Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (t.y.). Göç terimleri sözlüğü. <https://goc.gov.tr>
- Güven, S. (1996). Uluslararası işçi göçünün sosyal politika sorunları. Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Güzel, S. ve Meder, M. (2011). Doğudan göçün Denizli toplumsal yaşamındaki yansımaları. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (8), 117–136.
- Güzel, S., Aslan, E., Meder, M. ve Uslu, L. (2021). Doğudan göçle gelen dezavantajlı çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sorunları ve çözüm önerileri (Bilimsel Araştırma Projeleri [BAP] Sonuç Raporu). Pamukkale Üniversitesi.
- Habertürk. (2025, 14 Kasım). Iraklı genç kız savaş anılarını unuttu. <http://www.haberturk.com/yerel-haberler/59217211-irakli-genc-kiz-savas-anilarini-unu>
- Heinrich Böll Stiftung Derneği. (2023). Göçmen mahallelerinde yaşam: Türkiye'de 2010 sonrası göçün mekânsal ve sosyal yansımaları - Denizli raporu. Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.
- Hizmet Gazetesi. (2024, 9 Ağustos). Denizli'de 16 bin 912 yabancı yaşıyor. <https://www.hizmetgazetesi.com.tr/denizlide-16-bin-912-yabanci-yasiyor>
- İçduygu, A. (2006). Avrupa Birliği ilişkileri bağlamında uluslararası göç tartışmaları. TÜSİAD Yayınları.
- İçduygu, A. (2015). Syrian refugees in Turkey: The long road ahead. Migration Policy Institute.
- İçduygu, A. ve Aksel, D. B. (2012). Türkiye'de düzensiz göç. Uluslararası Göç Örgütü.
- İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi [İGAM]. (2026, 23 Mart). İGAM raporu no: 155: Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin güncel durumu. İGAM Yayınları.
- İskân Kanunu. (2006). T.C. Resmî Gazete (Kanun No: 5543). <https://resmigazete.gov.tr>
- Kalfa-Topateş, G. (2021). Küresel meta zincirleri ve göçmen emeği: Denizli tekstil endüstrisi. Notabene Yayınları.
- Keleş, R. (2020). Kentleşme politikası. İmge Kitabevi Yayınları.
- Kızılcılık, S. ve Erjem, Y. (1994). Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü. Atilla Yayınları.
- Kirişçi, K. (2014). Syrian refugees and Turkey's challenges: Going beyond hospitality. Brookings Institution.
- Küçükkaraca, N. (2001, 20-22 Ekim). Göç ve çalışan çocuklar [Bildiri]. Sosyal Hizmet Sempozyumu, Diyarbakır.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. Demography, ... 47–57. doi.org
- Lewis, W. A. (1954). Economic development with unlimited supplies ... labour. The Manchester School, 22(2), 139–191. doi.org
- Lordoğlu, K. ve Aslan, M. (2016). Beş sınır şehri ve işgücü piyasalarında değişim: ... 2011-2015. Working and Society, 49(2), 119–144.
- Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi. (1951). Birleşmiş Milletler Antlaşmalar Serisi. Birleşmiş Milletler.
- Mülteciler Derneği. (2026, Mart). Türkiye'deki Suriyeli sayısı güncel veriler. <https://mülteciler.org.tr>
- Özer, M. G. (2020). Göç, mekân ve kimlik: Denizli'de Suriyeli göçmenler üzerine bir araştırma [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Özmen, N. (2012). Çokkültürlü toplumda sosyal entegrasyon ve din. Çamlıca Yayınları.
- Özpinar, Ş. ve Gündoğdu, İ. (2021). Göç ve barınma: Suriyeli sığınmacıların konut sorunu üzerine bir değerlendirme. Kentel Çalışmalar Dergisi, 14(2), 78–95.
- Özütürk, Ş. (2019). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecinde STK'ların göç yönetimindeki rolü: Denizli ili örneği [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Pamukkale Haber. (2019, 2 Ağustos). Kent Konseyi'nde Suriyeli önerisine ret kararı. <https://www.pamukkalehaber.com/kent-konseyinde-suriyeli-onergesine-red-karari>
- Pamukkale Üniversitesi. (2026). Yurt dışı öğrenci koordinatörlüğü ve dil öğretimi faaliyet raporu: Denizli'de göç ve toplumsal uyum araştırmaları. Pamukkale Üniversitesi Yayınları.
- Seguin, A. (1956). Migration and psychosomatic disadaptation. Psychosomatic Medicine, 18(5), 404–409.
- Sol Haber. (2013, 20 Eylül). Denizlili patronlar Suriyeli mültecilere göz koydu. <https://haber.sol.org.tr/ekonomi/denizlili-patronlar-suriyeli-multecilere-goz-koydu-haberi-66819>

- Stein, B. N. (1981). The refugee experience: Defining the parameters of ... study. *International Migration Review*, 15(1-2), 320–330. doi.org
- Tatlıoğlu, D. (2012). Göç sosyolojisi açısından hicret. *Asitan Yayınları*.
- Topateş, A. K., Topateş, H. ve Durmaz, N. (2018). Denizli işgücü piyasasında İranlı mülteciler (Özgürlük arayışında “mecbur insan” olmak). *Çalışma ve Toplum*, 2018(3), 85–114.
- Topateş, Y. D., Kalfa-Topateş, G. ve Özer, M. G. (2018). Denizli’de sığınmacıların görünmeyen emeği: Tekstil sektörü örneği. *Sosyal Politika Konferansları Dergisi*, (75), 1–28.
- Türkiye Belediyeler Birliği [TBB]. (2025). Yerel yönetimlerde göç yönetimi ve iyi uygulama örnekleri rehberi. TBB Yayınları.
- Türkiye İş Kurumu [İŞKUR]. (2026). Denizli Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü 2025 yılı faaliyet raporu ve İSDEP-2 proje verileri. İİŞKUR Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2026, 9 Şubat). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçları - 2025. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53899>
- Uluslararası Göç Örgütü [IOM]. (2019). Göç terimleri el kitabı. IOM Yayınları.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). T.C. Resmî Gazete (Kanun No: 6458). <https://resmigazete.gov.tr>
- Yalçın, C. (2004). Göç sosyolojisi. Anı Yayıncılık.
- Yalçın, S. (2019). Yerel yönetimlerde göç yönetimi ve sosyal konut uygulamaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(1), 105–124.